

Parafia w Zelowie
Matki Boskiej Częstochowskiej

Ks. Kazimierz Ciosek

75 LAT

PARAFII MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ W ZELOWIE

1926 – 2001

ksiądz kanonik Kazimierz Ciosek

Ks. Kazimierz Ciosek

75 LAT PARAFII MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ W ZELOWIE

1926 - 2001

Wydawnictwo
Kościół Rzymsko - Katolicki Dekanat w Zelowie
2001

Kaplica w Zelowie (ok. 1922 r.) - jako kościół filialny parafii pod wezw. Św. Wawrzyńca w Łobudzicach.
Ksiądz Bronisław Butkiewicz - Rektor, oraz pierwszy duchowny administrator w Zelowie.

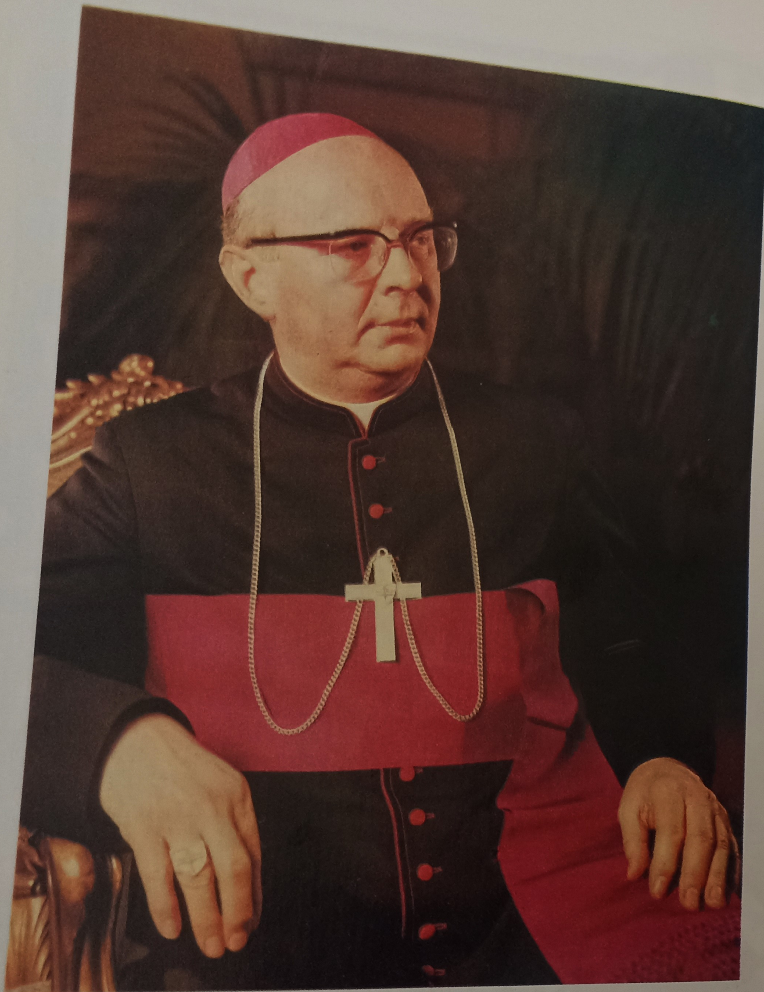

Współczesny widok kościoła parafialnego w Zelowie.

Karta z błogosławieństwem od Papieża Jana Pawła II, nadesłana z okazji 75 -lecia powstania parafii Matki Boskiej Częstochowskiej wZelowie.

Jego Ekscelencja ks. abp Władysław Ziółek

Przedmowa Arcybiskupa Łódzkiego

Jubileusz jest okazją do podjęcia stosownych refleksji i dokonania niezbędnych podsumowań. Prawidłowość ta odnosi się również do jubileuszu parafii. Wtedy przeżywanie obchodów jubileuszowych rodzi owoce, które w sposób trwały ubogacają jej historię i teraźniejszość.

W 2001 r. parafia Matki Bożej Częstochowskiej w Zelowie obchodzi 75-lecie swojego istnienia. Parafię erygował w 1926 r. biskup Wincenty Tymieniecki, pierwszy ordynariusz diecezji łódzkiej.

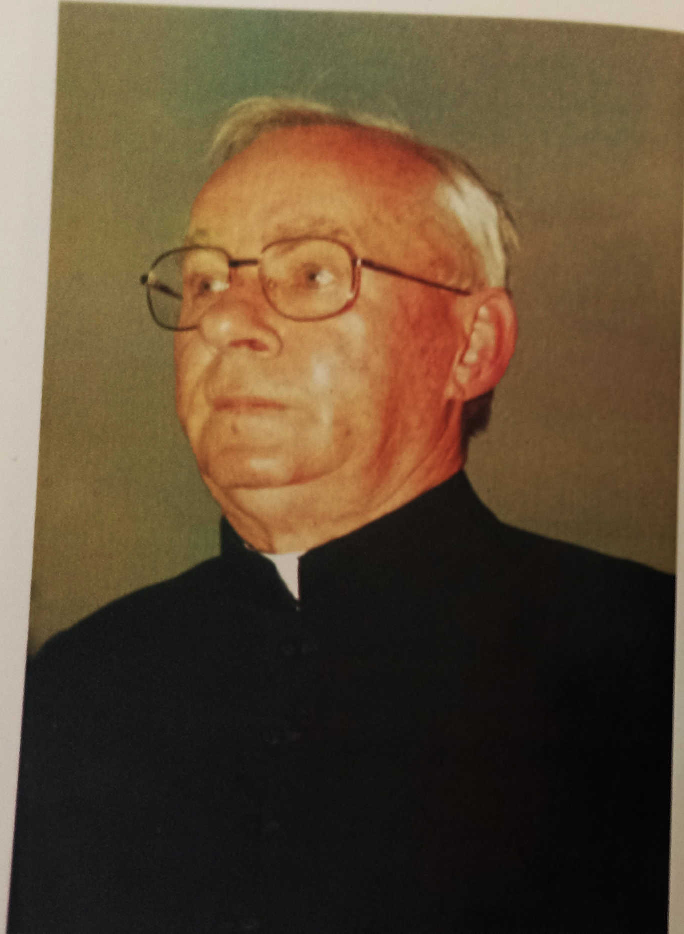
Na obchody parafialnego Jubileuszu została przygotowana monografia zatytułowana „Parafia Matki Boskiej Częstochowskiej w Zelowie 1926-2001". Publikację tę należy powitać z satysfakcją. Jest to pierwsza książka na temat parafii katolickiej w Zelowie. Opracowana została w oparciu o wiarygodne źródła. Napisano ją językiem jasnym i komunikatywnym. Dlatego spotka się z pewnością z życzliwym przyjęciem i będzie miała licznych czytelników. Dla wspólnoty parafialnej zaś, która obchodzi swój Jubileusz jest ta książka bogatym zbiorem myśli, relacji i opisanych faktów. Może więc stać się pomocą w katechezie i źródłem dla pogłębionych refleksji jubileuszowych.

Sięganie do korzeni i przybliżanie historii może także pogłębić więzi wspólnoty parafialnej.

Życzę serdecznie, aby publikacja niniejsza mogła osiągnąć te cele i oczekiwania, które towarzyszyły podczas jej opracowania i wydania.

† Władysław Ziółek
Arcybiskup Łódzki

Łódź, dnia 6 stycznia 2001 r.

Ks. Kazimierz Ciosek – proboszcz parafii.

Słowo Księdza Proboszcza

Wspólnota kościelna zawsze posiada wymiar powszechny, jednak swój najbardziej bezpośredni i widzialny wyraz znajduje w życiu parafii. To właśnie parafia jest nieodłączną częścią Kościoła, w której rozwija się wiara i społeczna miłość; jest więc wspólnotą zdolną do sprawowania Eucharystii.

W sierpniu 2001 roku Parafia Rzymskokatolicka pw. M.B. Częstochowskiej w Zelowie obchodzi swoje 75-lecie. Z racji tego Jubileuszu opracowana została niniejsza publikacja, która przedstawia historię powstania parafii oraz jej rozwój na przestrzeni 75 lat.

Książka pozwoli Czytelnikom poznać niełatwe początki tworzenia się parafii, przedstawia również losy wspólnoty kościelnej podczas wojny i okupacji oraz w latach powojennych. Stanowi syntezę wydarzeń określających zmiany zachodzące w minionym 75-leciu.

Niezwykle cenną dokumentację stanowią fotografie, szczególnie te najstarsze, często pochodzące ze zbiorów prywatnych i parafialnych. Ułatwią one studiowanie historii parafii tym, którzy będą ją tworzyć oraz pozwolą ocalić od zapomnienia niejedno wspomnienie.

Dziękuję Panom Andrzejowi Dębkowskiemu za skład komputerowy i pomoc w przygotowaniu oraz Jerzemu Klukowi za przygotowanie i druk książki. Ks. Kanonikowi Zdzisławowi Młynarskiemu, rodakowi parafii, za cenne uwagi i pomoc.

Ks. kanonik Kazimierz Ciosek
Proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej
pw. M.B. Częstochowskiej w Zelowie

Za to, że Jesteś od 75 lat w Zelowie.
Dziękujemy Ci Częstochowska Pani.

Pierwszy kościółek – kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej

Powstanie Parafii Rzymskokatolickiej i jej rozwój

Początki Parafii Rzymskokatolickiej w Zelowie sięgają pierwszych lat XX wieku i nie były łatwe. Sytuacja narodowościowa i wyznaniowa środowiska wykazywała duży podział ludności zamieszkującej Zelów i okolice. Katolicy, którzy w tym czasie nie mieli własnego kościoła mogli korzystać do 1915 roku z Kościoła w Łobudzicach, choć należeli do parafii Wygiełzów. Nastawienie wszystkich wyznań dominujących w Zelowie nie było przyjazne dla Polaków.

1 sierpnia 1914 roku wybuchła I wojna światowa. Skierowana była przeciwko imperium rosyjskiemu. Armia niemiecka połączyła się z armią austriacką i zmusiły armię rosyjską do odwrotu poza Warszawę. Zdobyte ziemie podzielono między siebie. Zelów należał do Niemiec, a Maurycówi Łobudzice do Austrii. Granica między Zelowem a Maurycowem biegła łąkami. Ludzie chcący przedostać się do kościoła w Łobudzicach musieli otrzymywać przepustki na przejściu granicznym z Niemcami. Żandarmeria niemiecka miała dużo pracy na przejściu granicznym, więc zwrócono się do księdza Edwarda Esmana w Łobudzicach z prośbą, by zgodził się odprawiać msze święte w Zelowie dwa razy w tygodniu.

Nader palącą była sprawa pobudowania kościoła lub kaplicy, aby otoczyć wiernych opieką duszpasterską.

Makieta kościoła Matki Boskiej Częstochowskiej

Dopiero 11 kwietnia 1916 roku zostaje spisana dobrowolna umowa z Władysławem Gąsiorowskim w sprawie zakupu placu i budynku po browarze parowym przy ulicy Hindenburga. Za wyżej wymieniony plac i budynek kupujący zobowiązani są zapłacić 350 rubli (którą właściciel odebrał przy podpisywaniu umowy), a następnie będą płacić dzierżawę w wysokości 10 rubli rocznie. Kupujący będą mogli także odgrodzić kupiony plac i budynek.[1] W ten oto sposób parafia nabyła budynek, który następnie przerobiono na kaplicę. Obsługiwał ją ks. Bronisław Butkiewicz, który był jednocześnie prefektem 6 szkół – katechetą.[2] Duszpasterz troszczył się zarówno o rozwój życia religijnego, jak i o odpowiednie wyposażenie Kaplicy.[3]

26 września 1920 roku proboszcz z Parzna i jednocześnie dziekan dekanatu bełchatowskiego, na terenie którego leżały Łobudzice i Zelów zwrócił się z prośbą do Biskupa Ordynariusza Diecezji Kujawsko-Kaliskiej – Stanisława Zdzitowieckiego o utworzenie w Zelowie kościoła filialnego parafii Łobudzice.[4] Proboszcz z Łobudzic czuł się odpowiedzialnym za budowę kościoła w Zelowie, gdyż Zelów był filią tej parafii Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki (1854-1927). Biskup kujawsko-kaliski. Wyświęcony na kapłana w 1877 roku. Prekonizowany i intronizowany na biskupa we Włocławku w 1902 roku. Biskup Ordynariusz przychylił się do tej prośby i mianował ks. Bronisława Butkiewicza rektorem tejże kaplicy w Zelowie. Stała obecność duszpasterza spowodowała ożywienie życia religijnego na tym terenie. Już 8

lutego 1921 roku ks. Butkiewicz prosił Biskupa Ordynariusza o możliwość utworzenia przy kaplicy stowarzyszenia Szkaplerza Świętego. W powyższym piśmie proszono także o nadanie odpustu zupełnego w dniu Matki Boskiej Częstochowskiej, gdyż pod takim wezwaniem była kaplica w Zelowie. Biskup przychylił się do tej prośby i przez pośrednictwo Nuncjatury Apostolskiej w Polsce udzielił także odpustu zupełnego dla wiernych, którzy nawiedzą w święto Matki Boskiej Częstochowskiej kaplicę i pomodlą się w intencji Ojca Świętego.[5]

Pierwsza kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej – 1918 r.

Życie katolików zelowskich pogłębiało się, ich uczestnictwo we Mszy św. było coraz liczniejsze. Świadczy o tym prośba ks. Bronisława Butkiewicza rektora kaplicy o możliwości odprawiania Mszy św. na zewnątrz, na zewnętrznej ścianie kaplicy. Rektor swą prośbę motywował

szczupłością miejsca w kaplicy. Pozwolenie powyższe otrzymał.

Wraz z rozwojem życia religijnego troska duszpasterza szła w kierunku zapewnienia odpowiedniego wyposażenia kaplicy. Za pośrednictwem Kurii Diecezjalnej we Włocławku kaplica w Zelowie otrzymała z Osięcin 4 ornaty – dwa białe, jeden fioletowy i jeden czarny – i jedną białą kapę.[6]

10 grudnia 1920 r. papież Benedykt XV bullą *Christi Domini* powołał do życia diecezję łódzką, w której skład weszło 5 dekanatów wydzielonych z archidiecezji warszawskiej: łódzki miejski, łódzki zamiejski, łęczycki, brzeziński i kłodawski.[7] 11 kwietnia 1921 r. papież mianował ordynariuszem diecezji łódzkiej dotychczasowego proboszcza parafii św. Stanisława Kostki i dziekana łódzkiego, ks. prałata Wincentego Tymienieckiego.[8] Natomiast Papież Pius XI bullą *Vixdum Poloniae unitas* z 28 października 1925 r., dokonał ostatecznego rozgraniczenia diecezji Kościoła katolickiego w Polsce. W skład diecezji łódzkiej weszło teraz kilkadziesiąt nowych parafii z diecezji włocławskiej, do której obecnie wcielono cały dekanat kłodawski. W rezultacie tych zmian diecezja łódzka obejmowała od 1925 r. 13 dekanatów: bełchatowski (z wyjątkiem parafii Grzymulina Wola, przyłączonej do diecezji częstochowskiej), brzeziński, łaski, łęczycki, łódzki, ozorkowski, pabianicki, piotrkowski, poddębicki, tomaszowski, tuszyński, widawski, zgierski, ponadto z dekanatu uniejowskiego diecezji włocławskiej przyłączono do diecezji łódzkiej parafie: Batdrzychów i Wartkowice. Tak ukształtowana diecezja łódzka liczyła ogółem 105 parafii, 193 kapłanów i blisko 900 tys. wiernych.[9]

12 września 1921 roku następuje zmiana Rektora. Zostaje nim mianowany ksiądz Józef Gruszewski. Jego troską jest zakup ziemi pod kościół i budynki kościelne. Po długich sprzeciwach innowierców, przy nadarzającej się okazji, jego zamiary się urzeczywistniają. Wybudowano plebanię[10], organistówkę, budynki kościelne, ogrodzono cmentarz; poświęcono powiększony kościółek, poświęcono także cmentarz grzebalny i ustawiono na nim Krzyż. Zakupiono: bieliznę kielichową, 6 lichtarzy, puszkę, monstrancję, inne paramenty liturgiczne.[11]

Nowy duszpasterz ponawiał starania związane z budową nowego kościoła, gdyż drewniana kaplica nie wystarczała parafianom. Występowały znaczne trudności z kupnem terenu pod budowę przyszłego kościoła. Okazja nadarzyła się jednak dopiero znacznie później. 4 października 1924 roku został zakupiony plac przy rynku pod budowę nowego kościoła[12]. Teren ten składał się z czterech placów, został zakupiony za cenę umowną 3500 złp. Miejsce to było przeznaczone tylko i wyłącznie pod budowę świątyni. W tym samym miesiącu ks. Gruszewski kupił za 650 dolarów morgowy plac w centrum miasta, obok kaplicy.[13] Niebawem proboszcz parafii w Łobudzicach ks. Edward Esman powiadomił Biskupa Ordynariusza we Włocławku o poczynaniach związanych z powstawaniem nowego kościoła w Zelowie.

We wrześniu 1925 roku przychodzi do parafii ksiądz Jan Grodkiewicz, w charakterze prefekta.[14] W tym samym roku prace przy budowie były bardzo zaawansowane. Świadczy o tym pismo Komitetu Budowy skierowane do Kurii Biskupiej 10 października tego roku.[15] W tym samym roku ks. Grodkiewicz wraz z Komitetem Budowy zakupił kolejny plac pod cmentarz grzebalny o powierzchni 2 morgów, który zaraz po zakupie ogrodzono. Pierwszą parafianką, która została pochowana na tym cmentarzu była Antonina Bordowicz.[16]

ks. Jan Grodkiewicz

W dniu 29 grudnia 1925 roku (L. 4035) zgłoszono prośbę do Biskupa Ordynariusza o utworzenie parafii w Zelowie: (pisownia pisma oryginalna)

Do Jego Ekscelencji
Księdza Biskupa
Diecezji Łódzkiej w Łodzi.

Prośba

My mieszkańcy Zelowa na czele z naszem proboszczem parafii Łobudzice, zanosimy najpokorniejszą prośbę do Naszego Najdostojniejszego Pasterza o utworzenie w naszym miasteczku probostwa.

Jest nas tu tysiąc sześćset dusz, sama to bieda, chałupnicy, zlepek z całej Polski, a potrzebujący szczególniejszej opieki duchowej.

Żyjemy bowiem otoczeni siedmioma tysiącami żydów i czechów, należących do jedenastu sekt religijnych a mających swoje świątynie i domy modlitwy.

Duszpasterz w tym dziwnem w Polsce jedynem środowisku, stanie się tu obroną wiary i Polskości.

Robimy tu co możemy, zbudowaliśmy maleńką kapliczkę tymczsowo wystarczającą, postawiliśmy krzyż, którego tu nie było od stu dwudziestu lat, zakupiliśmy plac pod cmentarz grzebalny.

Już poświęcony.

Plac pod przyszły kościół kupiono, obecnie kupujemy domek dla przyszłego naszego proboszcza.

Pasterzu i Ojcze, mocno wierzymy, że nam w tym zbożnym dziele dopomożesz.

Czekać będziemy z bijącym sercem na rezultat naszej prośby, którą u stóp Twoich składamy.

Podpisów pięćdziesiąt cztery[17]

VINCENTIUS TYMIENIECKI
DEI MISERATIONE ET S. SEDIS APOSTOLICAE GRATIA
EPISCOPUS LODZIENSIS
SUAE SANCTITATIS PRAELATUS DOMESTICUS

Lecturis salutem.

Bono ac commodo spirituali incolarum vici Zelów et pagi Maurycków ad paroeciam Łobudzice pertinentium necnon pagi Czarny Las ad paroeciam Buczek pertinentis providere cupientes ac perspecta magna difficultate accedendi ad ecclesiam paroecialem praefatorum incolarum vocatis et auditis, quorum interesse poterat, nempe praefatorum paroeciarum Curatis necnon Nostro Capitulo Dioecesano /can.1416/, constituimus vicum Zelów et pagum Maurycków a paroecia Łobudzice necnon pagum Czarny Las a paroecia Buczek separare atque novam paroeciam in Zelów erigere, ad quam supra nominati et a suarum paroeciarum separati pagi pertinebant.

Cui paroeciae suam peculiarem ecclesiam, quae nunc est, cum populo, qui praedictos separatos pagos habitat, assignamus suumque peculiarem rectorem, tamquam proprium eiusdem pastorem praeficimus pro necessaria animarum cura /can.216 § 1./.

Quamquam autem congrua dos, ~~quam paroeciae,~~ quam paroeciae habere debent, constitui non potest, tamen cum Nobis certum sit ac prudenter praevideri possit ea quae necessaria sunt aliunde non defutura, praefatam paroeciam Zelów sine dote constituimus /can.1415 § 3./

Quam paroeciam quamquam novam ad normam can.454 § 3 prudenti Nostro arbitrio attentis peculiaribus locorum ac personarum adiunctis, audito Capitulo amovibilem esse magis expedire decernimus.

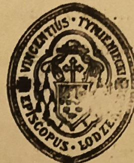
Quod decretum Nostrum in archivis paroeciarum Łobudzice, Buczek et Zelów sedulo servandum executioni Admodum Reverendis Dominis Curatis paroeciarum Łobudzice et Buczek et Admodum Reverendo Domino Decano Bełchatoviensi relinquimus hoc modo ut proxima die Dominica vel festo de praecepto supranominati Curati in suis respective ecclesiis Decanus

autem Bełchatoviensis in noverecta paroecia nuntium de separatione novae paroeciae erectione e suggestu in Missa solemni publicare non praetermittant.

In quorum fidem etc.

Datum in civitate Łódź, die [illegible] a. D. 1926

† Vincentius

Poświęcenie kamienia węgielnego dokonuje ks. Biskup Wincenty Zaręba Tymieniecki – Ordynariusz Diecezji Łódzkiej – 27.IX.1931.

Akt erekcyjny

nov. par. Zelów

Kierując się dobrem i potrzebami duchownemi mieszkańców osady Zelów, oraz wsi Mauryców, należących do par. Łobudzice, jak również wsi Czarny las, należącej do par. Buczek, oraz zważywszy wielkie trudności, jakie ci mieszkańcy posiadają w uczęszczaniu do parafjalnego kościoła — po zbadaniu i wysłuchaniu wszystkich tych, którym sprawa erekcji nowej parafii leżała na sercu, a mianowicie mieszkańców powyżej wymienionych wsi, jak również proboszczów powyższych parafji, oraz zasięgnąwszy zdania Kapituły Diecezjalnej —

— postanowiliśmy osadę Zelów oraz wieś Mauryców wyłączyć z parafji Łobudzice, jak również wyłączyć wieś Czarny Las z parafji Buczek, i z tych utworzyć nową parafję z siedzibą w Zelowie.

Dla tej nowoutworzonej parafji, oraz dla dobra dusz mieszkańców tych wsi wyznaczamy specjalny Kościół oraz ~~[trwały]~~ stałego Proboszcza.

Aczkolwiek odpowiedniego uposażenia, właściwego każdej parafji nowoutworzona parafja nie posiada, to jednak ustanawiając ją, jako parafję pozbawioną narazie odpowiedniego uposażenia, z

tą pewnością sądzimy i całą roztropnością przewidujemy, iż potrzeby konieczne ~~[illegible]~~ nowoutworzonej parafji ~~[konieczne]~~ będą całkowicie zaspokojone.

~~i dlatego powyższą parafję jako parafję bez uposaż.~~

Zważywszy ponadto szczególne miejsca i ludzi, oraz po zasięgnięciu zdania Kapituły Diecezjalnej nowoutworzoną parafję w myśl Kan. 454-go jako parafję usuwalną (amovibilem) ~~[illegible]~~ nazywamy.

Dekret powyższy w archiwach parafji Łobudzice, Buczek i Zelów powinien być przechowany, a wykonanie tegoż polecamy proboszczom parafji Łobudzice i Buczek jak również Dziekanowi Bełchatowskiemu, w ten sposób, aby w najbliższą niedzielę lub w święto (de praecepto) podczas uroczystej sumy z ambony powyższy dekret erekcji ogłosili.

In quorum fidem etc.

W tym roku mieszkańcy wsi Ignaców i Weronika z parafii Wygiełzów prosili o przyłączenie do parafii Zelów. Prośbę swą motywowali odległością, a także tym że w Zelowie mieści się siedziba gminy, do której należą. W dniu 3 grudnia 1932 r. wieś Ignaców i Weronika zostały odłączone od parafii Wygiełzów a przyłączone do parafii Zelów.

Coraz częściej zaczął występować problem niewystarczalności kościoła parafialnego, dlatego podjęto decyzję o budowie nowego murowanego kościoła, pomimo sprzeciwu innowierców. Pomysł budowy zrodził się najprawdopodobniej około roku 1927, gdyż w piśmie biskupa łódzkiego Wincentego Tymienieckiego z 15 czerwca 1927 roku do księdza proboszcza Parafii Zelów czytamy (pisownia pisma oryginalna): *W odpowiedzi na prośbę mieszkańców wsi Pożdżenice z dnia 7 czerwca 1927 roku zechce Wielebny Ksiądz Proboszcz zakomunikować im, co następuje: niniejszym zatwierdzam świadczenie Księdza Proboszcza parafji Zelów, złożone w Kurji przed tygodniem, że na budowę Kościoła w Zelowie od mieszakńców powyższych wsi nie będzie ściągana przymusowa składka, lecz tylko przyjmowane będą dobrowolne ofiary; zatwierdzam również zobowiązanie tegoż Proboszcza do odprawiania nabożeństw w kościele Pożdżenickim w każdą trzecią niedzielę miesiąca.*[35]

Jednak przystąpienie do budowy kościoła nastąpiła znacznie później. Projekt i plany przygotował architekt z Łodzi Wiktor Gessler, a kierownikiem budowy został architekt z Łasku Teodor Gałązka. Na budowę kościoła Ksiądz Biskup Ordynariusz ofiarował 50.000 cegieł[36], Komitet Budowy 27 sierpnia 1932 roku wystosował podziękowanie.

W styczniu 1933 roku Komitet Budowy, na czele z księdzem Proboszczem, zwrócili się do Kurii Biskupiej

Manifestacja patriotyczna 3 maja.

z prośbą o pozwolenie na wystawienie weksli do 1000 zł na budowę kościoła.[37] Kuria Biskupia zaakceptowała ten projekt z warunkiem przebudowy, gdyż budynek w niczym nie przypominał kościoła. W tym roku w parafii miała miejsce I wizytacja księdza biskupa Wincentego Tymienieckiego.

Pierwsza Komunia św. – 3 V 1933 r.

4 listopada 1933 roku ks. biskup Kazimierz Tomczak dokonał poświęcenia Kościoła w stanie surowym.[38]

1 kwietnia 1934 roku nastąpiła zmiana proboszcza. Do Parzna odszedł ks. Jan Grodkiewicz[39], a parafię obejmuje ksiądz **Kazimierz Rusin**,[40] który przybył z Woli Wiązowej.[41]

30 listopada 1934 r. nowym biskupem ordynariuszem zostaje **Włodzimierz Bronisław Jasiński**. Urodził się 12 czerwca 1873 r. we Włocławku, wyświęcony na kapłana 13 października 1895 r. w katedrze włocławskiej przez biskupa ordynariusza Aleksandra Kazimierza Breśniewicza, prekonizowany na stolicę biskupią w Sandomierzu 21 sierpnia 1930 r., konsekrowany

5 października 1930 r. w katedrze łódzkiej przez kardynała Aleksandra Kakowskiego, metropolitę warszawskiego. Ingres do katedry łódzkiej odbył 27 stycznia 1935 r. 20 grudnia 1946 r. na własną prośbę zwolniony przez Stolicę Świętą z ordynariatu diecezji łódzkiej i mianowany arcybiskupem tytularnym w Dryzyparze. Zmarł 17 kwietnia 1965 r.[42]

W tym czasie nominacje na wikariusza otrzymuje ks. Walenty Liberski – 15. marca 1935 r. Dbając o duchowe życie parafian głównie młodocianych powołuje Krucjatę Eucharystyczną dla dziewcząt i chłopców w Szkole Elementarnej w Zelowie.[43]

W dniach 24, 25, 26 maja 1935 roku odbyła się druga wizytacja Pasterska.[44] Protokół z niej stwierdza: *Świątynia jest w stanie surowym, bez wieży, nie wyszykowana, znajduje się w niej kilka ławek, dwie chorągwie. Przy parafii istnieją: Bractwa Różańca, Sodalicja Mariańska, Stowarzyszenie Akcji Katolickiej, a w szkołach – Krucjaty Eucharystyczne i Dziecięctwa Jezusa.*

Ks. Kazimierz Rusin spłacił w ciągu roku dług wynoszący wówczas 8 tysięcy złotych. Dawną świątynię drewnianą przerobił na dom katolicki. Nabył dwa konfesjonały, kilka ławek, dwie chorągwie, dywan, rekwizyty do grobu Chrystusa, figurkę Chrystusa Zmartwychwstałego. Powiększył zapas bielizny kościelnej, ornatów i kap. Kupiono też naczynia do namaszczenia chorych, naczynia do chrztu oraz ampułki.[45]

Parafia w dalszym ciągu miała specyficzny charakter. Wierni byli cząstką wielowyznaniowej społeczności. Ogółem było 2800 wiernych wyznania rzymskokatolickiego, 2300 ewangelików reformowanych, 850 ewangelików augsburskich, 300 baptystów, 2400 Żydów oraz 35 nieokre-

ślonych religijnie.[46] Życie religijne wciąż się rozwijało. Tylko w 1935 roku udzielono 5450 komunii świętej, pobłogosławiono 33 pary małżeńskie, przyjeto dwóch innowierców. W roku tym odnotowano 96 urodzeń, a tylko 54 zgony. Nastąpiła też zmiana wikariusza – odszedł ks. Walenty Liberski, a przyszedł ks. Bolesław Grześkowiak.[47]

W dalszym ciągu szły starania o upiększenie kościoła i odpowiednie wyposażenie. W 1935 r. rozpoczęto budowę wieży, którą w tym roku ukończono, zaś w roku następnym otynkowano kościół wewnątrz. Dnia 10 maja 1936 r. ks. bp ordynariusz Włodzimierz Jasiński dokonał konsekracji dzwonów. W tym dniu przy tej uroczystości urządzono zbiórkę uliczną na potrzeby budowy. Drugą taką zbiórkę za zezwoleniem Kurii Biskupiej na pokrycie długów związanych z budową uczyniono 30 sierpnia 1936 r.

75–lecie Parafii Rzymskokatolickiej pw. M.B. Częstochowskiej w Zelowie

17 stycznia 1936 roku ks. proboszcz prosił Kurię Biskupią o udzielenie zezwolenia na binację mszy świętych, co świadczyło o dużej frekwencji ludzi na nabożeństwach. W dalszym ciągu starano się upiększyć budynek kościoła i odpowiednie wyposażenie.

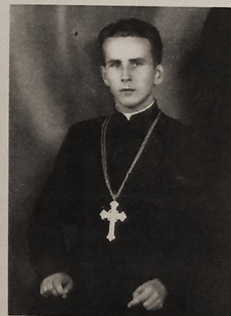

ks. Zygmunt Zych

Na początku 1937 roku na prośbę ks. Kazimierza Rusina parafia otrzymuje pozwolenie na umieszczenie w kościele stacji Drogi Krzyżowej.[48] Erygowanie Drogi Krzyżowej nastąpiło 8 stycznia 1938 roku.[49]

13 czerwca 1937 roku odchodzi z parafii ks. Kazimierz Rusin.[50] Probostwo obejmuje ksiądz **Zygmunt Zych**.[51]

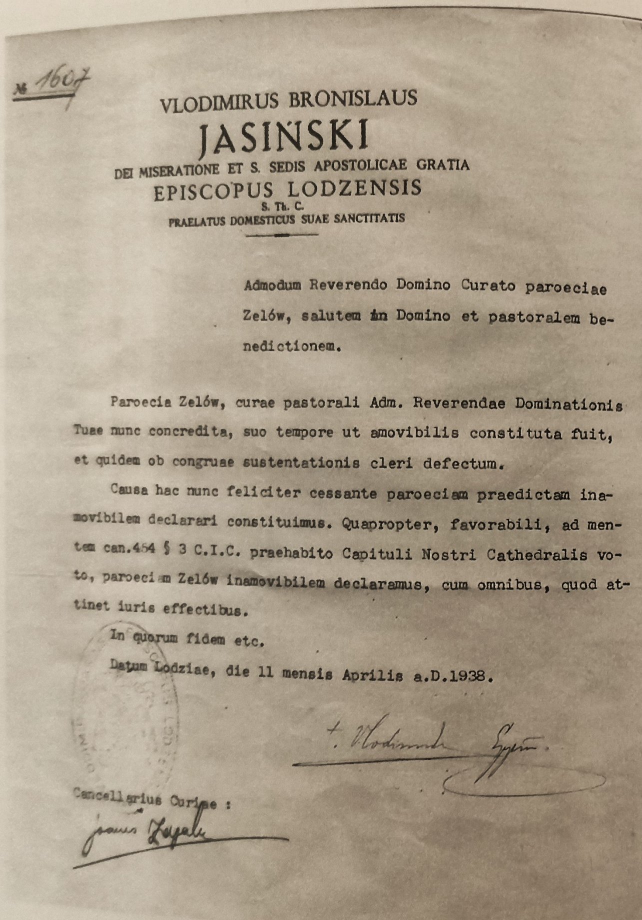
23 października 1937 roku parafia otrzymuje zgodę na założenie III Zakonu św. Franciszka (świeckiego).[52] Solidację tego zakonu powołał biskup łódzki Włodzimierz Bronisław Jasiński w październiku 1937 roku.[53]

Po dwunastu latach od momentu utworzenia parafii, ks. biskup Włodzimierz Bronisław Jasiński, wydaje Dekret nienaruszalności (stabilności) Parafii Rzymskokatolickiej w Zelowie.[54]

ks. St. Krawczyk

28 lipca 1938 roku zostaje wyświęcony na kapłana obrządku wschodniego[55] ks. Stanisław Krawczyk[56], który po wojnie przeszedł na obrządek zachodni i pracował na zie-

miach odzyskanych. W tym samym roku następuje zmiana wikariusza parafii. Odszedł ks. Bolesław Grześkowiak, a na jego miejsce przyszedł ks. Henryk Adamczyk.

№ 1607

VLODIMIRUS BRONISLAUS
JASIŃSKI
DEI MISERATIONE ET S. SEDIS APOSTOLICAE GRATIA
EPISCOPUS LODZENSIS
S. Th. C.
PRAELATUS DOMESTICUS SUAE SANCTITATIS

Admodum Reverendo Domino Curato paroeciae Zelów, salutem in Domino et pastoralem benedictionem.

Paroecia Zelów, curae pastorali Adm. Reverendae Dominationis Tuae nunc concredita, suo tempore ut amovibilis constituta fuit, et quidem ob congruae sustentationis cleri defectum.

Causa hac nunc feliciter cessante paroeciam praedictam inamovibilem declarari constituimus. Quapropter, favorabili, ad mentem can.454 § 3 C.I.C. praehabito Capituli Nostri Cathedralis voto, paroeciam Zelów inamovibilem declaramus, cum omnibus, quod attinet iuris effectibus.

In quorum fidem etc.

Datum Lodziae, die 11 mensis Aprilis a.D.1938.

Cancellarius Curiae :

Dekret stabilności Parafii.

Poświęcenie szkoły nr 1 w Zelowie im. J. Piłsudskiego.

9 listopada 1939 roku ks. Zych z wikariuszem ks. Adamczykiem, wracając z odpustu w Kociszewie, zostają aresztowani na rynku w Zelowie.[57] Przebywają w więzieniu na Radogoszczu, zwolniono ich 11 stycznia.

W dniach 9-13 listopada 1939 roku w wyniku masowych aresztowań przewieziono do Pabianic 33 parafian: Stefana Michalskiego, Leopolda Gajdę, Stanisława Piechotę, Franciszka Rybaka, Stanisława Wysockiego, Stanisława Pichera, Antoniego Rudnickiego, Stanisława Ornafa, Michała Kapuścińskiego, Jana Bartczaka, Władysława Przepiórkowskiego, Zygmunta Wysockiego, Stanisława Gila, Jana Kubika, Franciszka Malinowskiego, Lucjana Zwierzchowskiego, Ignacego Golczyka, Ignacego Wyrąbkiewicza, Antoniego Szustaka, Władysława Lisa, Bolesława Jaśkiewi-

cza, Jana Zdziechowskiego, Jana Knopa, Kazimierza Kaczmarka, Jana Słapka, Adama Stroszewskiego, Jana Barteckiego, Antoniego Jakubowskiego, Stefana Borkowskiego, Jana Cieniewskiego, Tadeusza Selerowicza, Ryszarda Wojciechowskiego i Tadeusza Grzelczaka.[58]

Jest rok 1940. Ksiądz Adamczyk na własną prośbę zostaje przeniesiony do Tomaszowa, a na jego miejsce – 20 stycznia – przychodzi ks. Mieczysław Olszyński. W nocy, z 6 na 7 października 1941 roku, ks. Zych i ks. Olszyński zostają aresztowani przez Gestapo. Tej nocy aresztowano 164 księży z Diecezji Łódzkiej. Ks. Zych i ks. Edward Dąbrowski – proboszcz z Marzenina, zostają w Łasku zwolnieni i przeznaczeni do obsługi powiatu łaskiego i okręgu pabianickiego. Pozostałych księży wywieziono do Dachau. Zwolnieni księża obsługują dekanaty: bełchatowski, widawski, tuszyński, pabianicki, konstantynowski, łaski. Po aresztowaniu i uwięzieniu księży w październiku 1941 roku parafianie z Zelowa zwracają się do miejscowego burmistrza J. Bergera z prośbą o umożliwienie im korzystania z posług kapłana. Burmistrz wyraził zgodę pod warunkiem, że wierni znajdą na ten cel mieszkanie. W poniedziałki i wtorki ks. Zygmunt Zych przebywał w Zelowie i o godz. 9^{00} odprawiał Mszę św.[59] w domu Pani Ireny Guderskiej przy ulicy Kilińskiego 3 (Bismarkstrasse 3).[60] We Mszy świętej uczestniczyli także żołnierze niemieccy, których kompania w liczbie 150 stacjonowała w Zelowie.

W latach 1941–1945 istniał w Zelowie "Dom starców" założony przez księdza Zycha, aptekarza Radziszewskiego i Franciszka Pruszaka. Niemcy przeznaczyli na ten cel drewniany budynek przy ulicy Św. Anny. Po wojnie była tam szkoła nr 3, a dziś jest dom handlowy. W domu przebywało od 6 do 12 osób, a utrzymywany był ze składek parafialnych.

Parafia wysyłała także paczki żywnościowe dla księży przebywających w obozach. Zajmowały się tym Lucyna Radziszewska – żona aptekarza i Franciszka Markwant. Dużą pomoc okazywali: organista – Antoni Grzelczak i Tadeusz Szymczyński – chórzysta.

W parafii istniało tajne nauczanie religii, które odbywało się w domu Franciszka Pruszaka przy ul. Kilińskiego 7, a uczyła Maria Kostelecka. W domach prywatnych działało Bractwo Żywej Róży. Opiekę nad cmentarzem sprawował organista.

Dwukrotnie podczas wojny Msza św. nie mogła być sprawowana. Pierwszy raz było to spowodowane aresztowaniem rodziny Ireny Guderskiej w listopadzie 1943 roku, a drugi raz w sierpniu 1944 roku, kiedy to w Zelowie miało miejsce masowe aresztowanie prewencyjne, przeprowadzone z racji wybuchu Powstania Warszawskiego.

6 października 1941 roku Niemcy zamienili kościół katolicki na magazyn zbożowy. Pracowali w nim Żydzi. W 1942 roku Żydów z Zelowa i okolic spędzono do fabryki Lewiego i tam utworzono getto (obecnie mieści się tam ZSZ nr 1). Wykonywali oni najcięższe prace. Nie wolno im było uprawiać praktyk religijnych[61], a istniejące domy modlitwy zostały zburzone. Dla wzmożenia terroru i zastraszenia miejscowej ludności w 1941 roku pokazowo powieszono 10 Żydów.[62] Zakładanie pętli swoim współziomkom wylosował Abram Siwek.[63] W egzekucji uczestniczyli: lejtnant żandarmerii SS Otto, hitlerowscy dygnitarze partyjni i kompania Wermachtu SS. Ciała skazańców pochowano na miejscowym cmentarzu żydowskim. Łącznie w czasie II

wojny światowej wywieziono z Zelowa około 4300 Żydów – głównie do obozu zagłady w Chełmnie. Z cmentarza żydowskiego pozrywano wszystkie nagrobki, układając z nich chodniki uliczne w Zelowie i w Buczku.

Pierwsze organy kościoła.

W tym czasie Niemcy zakładają pierwszy przymusowy obóz karny dla Polaków o niskich wyrokach. Tuż za fabryką Józefa Jersaka przy ulicy Żeromskiego 21, postawili 7 baraków, grodząc je wysokim murem i wieżyczkami strażniczymi. Biura więzienia i cela izolatki z narzędziami tortur mieściły się w obecnych biurach. Straż pełnili miejscowi "folksdojcze". Drugi obóz powstał w fabryce Rajcherta w Herbertowie. Dla upamiętnienia tych tragicznych wydarzeń historycznych pracownicy nie istniejących zakładów bawełnianych (Żeromskiego 21) ufundowali pamiątkową tablicę z napisem: *W czasie okupacji hitlerowskiej w*

latach 1942–44 w tym zakładzie znajdował się obóz karny, w którym cierpieli obywatele polscy. W hołdzie bojownikom, którzy walczyli z hitlerowskim najeźdźcą w 40. rocznicę napaści Niemiec Hitlerowskich na Polskę.

19 stycznia 1945 roku Zelów odzyskał wolność. Wraca z Dachau ks. Olszyński i zostaje mianowany wikariuszem w Parznie.

20 grudnia 1946 r. diecezja łódzka otrzymała nowego pasterza. Został nim Biskup **Michał Klepacz**. Urodzony 23 lipca 1893 r. w Warszawie, wyświęcony na kapłana 2 czerwca 1916 r. w kościele katedralnym w Petersburgu przez biskupa Jana Cieplaka, sufragana mohylewskiego. Objął kanonicznie rządy nad diecezją 2 marca 1947 r., konsekrowany 13 kwietnia 1947 r. w kościele farnym w Białymstoku przez kardynała Augusta Hlonda, prymasa Polski, ingres do katedry łódzkiej odbył 20 kwietnia 1947 r. Zmarł 27 stycznia 1967 r.[64]

13 czerwca 1947 roku ks. Zygmunt Zych[65] zostaje Proboszczem w Łęczycy i opuszcza Zelów. Na jego miejsce, 1 września, przychodzi ksiądz **Józef Sulwiński**.[66] W czasie wakatu parafię obsługuje ks. proboszcz z Łobudzic – Władysław Homka. W 1949 roku ks. Sulwiński urządził misje święte.

22 maja 1949 r. w parafii odbywa się duszpasterska wizytacja księdza biskupa Kazimierza Tomczaka.

20 czerwca 1951 roku ks. Sulwiński zostaje zwolniony z probostwa w Zelowie. Kolejnym proboszczem jest ksiądz **Antoni Ostrowski**.[67]

ks. Antoni Ostrowski

Wokół kościoła posadził lipy. Od Pana Jerzego Pruszaka otrzymał obraz Jezusa Ukrzyżowanego, zabytkowy fotel i zegar firmy Gustaw Becker stojący w prezbiterium. 15 lutego 1957 roku zakupił od Mieczysława Siekierskiego i Jadwigi Klewin działkę, na której obecnie znajduje się plebania. We wrześniu tego roku kupił połowę domu, znajdującego się obok kościoła przy ul. Sienkiewicza 1.

7 grudnia 1954 roku Teresa Pruszak[68] – siostra Jerzego Pruszaka wstąpiła do Sióstr Bernardynek w Łodzi – Rudzie.

Ks. Henryk Tosik

W 1957 roku odbyły się prymicje ks. Henryka Tosika, orionisty.[69]

11 listopada 1958 roku ks. Ostrowski zostaje zwolniony z probostwa w Zelowie,[70] w parafii zostaje wikariusz ks. Antoni Jagodziński, a od 1 września 1957 r. – ks. Józef Stanek.

Ksiądz **Józef Stanek** jest postacią bardzo dobrze zapamiętaną w Zelowie nie tylko ze względu na to, że był najdłużej wikariuszem w parafii (7 lat), ale przede wszystkim ze względu na to, co wydarzyło się w Zelowie 4 listopada 1957 roku. *Ks. Stanek pracował w Szkole Podstawowej nr 1. Tego tragicznego dnia, około godz. 7^{45} miejscowy kierownik szkoły Tadeusz Bijoch, po miesięcznym urlopie wrócił do pracy. Kierownik zjawił się w szkole pijany, w piżamie i z siekierą w ręku. Biegał jak oszalały po szkole. W tym czasie do pokoju nauczycielskiego*

wbiegła sekretarka i oznajmiła, że kierownikowi coś się stało. Nauczyciele pospieszyli do pokoju kierownika. Tadeusz Bijoch wpadł tymczasem do klasy VII i uderzał siekierą przerażone dzieci. Ofiarą padł Roman Gapik, który został pochowany na miejscowym cmentarzu. Z tej klasy ranił również Janinę Jarosińską i Stanisławę Kaczorowską. Obie w stanie bardzo ciężkim odwieziono do szpitala. W klasie V zaatakował Andrzeja Freusa, w klasie IV Jadwigę Kolińską i Zbigniewa Furmańskiego. Poważnie poturbował nauczycieli i woźnego. Bił także często kluczami od szkoły. Przerażeni uczniowie wyskakiwali oknami z drugiego piętra, doznając przy tym poważnych uszkodzeń ciała. Nauczyciele w popłochu zabarykadowali drzwi do pokoju nauczycielskiego.

Ks. proboszcz Antoni Szareyko.

Ksiądz Józef Stanek w tym czasie zmagał się z Bijochem. Kierownik wymachiwał siekierą nad głową księdza, któremu

w końcu udało się ją wyrwać z rąk Bijocha. Ksiądz Stanek, podrapany i dotkliwie pogryziony po szyi powiedział później: to tylko cud Boski, że żyję, że wyszedłem cało z tej opresji, bo w 98% byłem już na tamtym świecie.[71] Jak mówi kronika parafii, dzięki księdzu Stankowi nie doszło do dalszej tragedii.

11 listopada 1958 roku parafię obejmuje ksiądz **Antoni Szareyko**.[72] Ks. Szareyko, tryskając swoistym poczuciem humoru, był jak do tej pory najdłużej Proboszczem w Zelowie – 23 lata i 3 miesiące. Zastał jako wikariusza neoprezbitera ks. Józefa Stanka.

Od 1 września 1959 roku w parafii pracuje dwóch księży wikariuszy – mianowany zostaje ks. Kazimierz Ciosek – neoprezbiter.

W dniach 7 i 8 listopada parafię odwiedza z duszpasterską wizytą ks. bp. Jan Fondaliński.[73]

W roku 1960 kościół otrzymał: polichromię, posadzkę, tynki na zewnątrz, żelbetonowe okna, dwa boczne ołtarze, dwa nowe dzwony, nową balustradę, chrzcielnicę, nowe żyrandole, centralne ogrzewanie, nagłośnienie. Powiększono i ogrodzono cmentarz grzebalny. Poświęcone zostało nowe tabernakulum, chorągiew 1000-lecia Chrztu Polski.

Wielkim przeżyciem religijnym dla całej parafii były święcenia kapłańskie, których udzielił ks. biskup dr Jan Kulik[74] – sufragan łódzki – diakonowi Zdzisławowi Młynarskiemu,[75] zamieszkałemu wówczas przy ulicy Sienkiewicza 19/2. Święcenia odbyły się w uroczystość Zesłania Ducha Św. 17 maja 1964 roku. Na tę uroczystość przybyli i zostali powitani przez miejscowego proboszcza ks. Antoniego Szareykę następujący księża: oprócz ks. biskupa, ks. prałat Kazimierz Miszczak – rektor Seminarium Duchownego w

Święcenia kapłańskie ks. Zdzisława Młynarskiego, których udzielił ks. biskup dr Jan Kulik – sufragan łódzki, obok ks. prałat Kazimierz Miszczak.

Siedlcach, ks. kanonik Zygmunt Zych – proboszcz Zelowa w latach (1937–47), ks. Antoni Jagodziński – proboszcz Kociszewa, ks. Edmund Mirowski – proboszcz z Łobudzic, ks. Kazimierz Ciosek – wikariusz z Tuszyna, a także miejscowi wikariusze – ks. Czesław Ślipski i ks. Józef Stanek. Kazanie wygłosił Ks. Biskup. Były to pierwsze święcenia kapłańskie w zelowskiej parafii.

Pod koniec roku do parafii przyjeżdża z wizytacją ks. bp Bohdan Bejze.[76]

W dniach 18-24 lutego 1967 roku odbyły się Misje Serca Jezusowego prowadzone przez księży Jezuitów. 18 sierpnia 1968 roku poświęcono odnowione rzeźby – figury św. Piotra i Pawła znajdujące się w ołtarzu głównym.

26 września 1969 roku rozpoczęto budowę nowej plebani. Budowa plebani została zakończona jej poświęceniem

Plebania.

26 października 1977 roku w czasie obchodów 50-lecia parafii. Obchodom tym przewodniczył ks. biskup Józef Rozwadowski. Odprawił on Mszę św. i wygłosił kazanie. Po mszy dokonał poświęcenia złotego ornatu, sztandaru ku czci św. Maksymiliana, kielicha ofiarowanego przez posła Kazimierza Morawskiego i 2 tablic zamontowanych w kruchcie kościoła.

27 stycznia 1967 roku umiera ks. bp Michał Klepacz. Po przejściowych rządach wikariusza kapitulnego ks. bpa Jana Kulika w końcu 1968 roku ordynariuszem łódzkim zostaje bp **Józef Rozwadowski**. Urodzony 19 marca 1909 r. w Krakowie, 11 października 1931 r. wyświęcony na kapłana. W latach 1939–1944 był ojcem duchownym w Seminarium Duchownym w Krakowie. Studiował filozofię, teologię i psychologię na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie w Rzymie etykę wychowawczą, uzyskując w 1933 r. stopień doktora. W latach 1953–1968 był profesorem teologii moralnej i ascetyki w seminariach duchownych (krakowskie, katowickie, częstochowskie). Ponadto wykładał na Uniwersytecie Jagiellońskim pedagogikę i psychologię rozwojową. Od lipca 1952 r. był referentem Kurii Metropolitalnej w Krakowie do spraw młodzieży pozaszkolnej. Od 20 lutego 1957 r. powołany do pracy w Komisji Szkolnej Episkopatu; od 4 kwietnia 1957 r. był wizytatorem nauki religii.

29 października 1968 r. mianowany ordynariuszem łódzkim, konsekrowany w bazylice na Jasnej Górze 24 listopada 1968 r. przez kardynała Karola Wojtyłę, metropolitę krakowskiego; ingres do katedry łódzkiej odbył 1 grudnia 1968 r.

W latach 1969-1983 był przewodniczącym Komisji Episkopatu do Spraw Rodzin; przez kilka lat – członkiem Komisji Głównej Episkopatu Polski.[77] Zmarł 3 sierpnia 1996 roku.

16 października 1978 roku, w dzień św. Jadwigi parafię, jak i całą Polskę, obiegła radosna wieść, że Polak, kardynał Karol Wojtyła, został wybrany na papieża. Metropolita krakowski przyjmuje imię Jan Paweł II.

Ojciec Święty Jan Paweł II

Plon prac księdza Szareyki jest duży. Powiększono i ogrodzono cmentarz grzebalny, a 1 lipca 1979 roku wmurowano kamień węgielny pod budowę Kaplicy Cmentarnej pw. Podwyższenia Krzyża Św. 15 czerwca następnego roku ks. biskup Władysław Ziółek poświęca wybudowaną Kaplicę. Dzwon w kaplicy ufundował ks. Zdzisław Młynarski.

Stary cmentarz grzebalny

Założenie parkanu wokół kościoła, plebanii, zakup paramentów i naczyń liturgicznych, przeprowadzenie misji, wykopanie studni głębinowej, organizowanie pielgrzymek do miejsc świętych, przeżycie kilku wizytacji – to tylko niektóre z dokonań ks. Antoniego Szareyki. Ks. Szareyko pracował w Zelowie przez 23 lata i 3 miesiące z osiemnastoma wikariuszami.

24 lutego 1982 roku odszedł na emeryturę i zamieszkał w Łodzi. Zmarł 20 września 1988 roku. Pochowany na cmentarzu Łódź-Kurczaki. Szkoda, że jego ciało nie spo-

czywa na cmentarzu w Zelowie. Będąc na emeryturze pomagał w Parafii Przemienienia Pańskiego w Łodzi.

12 marca 1980 r. biskupem pomocniczym diecezji łódzkiej (tytularnym Risinio w Dalmacji) mianowany zostaje ks. **Władysław Ziółek**. Sakrę biskupią przyjął 4 maja 1980 r. z rąk biskupa Józefa Rozwadowskiego – ordynariusza diecezji łódzkiej. Był wikariuszem generalnym i członkiem Kolegium Konsultorów.

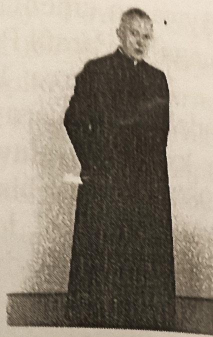
Ks. Biskup Władysław Ziółek obok Ks. Proboszcz Antoni Szareyko.

24 lutego 1982 roku, w Popielec, przychodzi do parafii nowy Proboszcz ksiądz **Henryk Adam Tomaszewski**.[78]

W 1982 roku pokryto blachą cynkową dach nad główną nawą kościoła, wybudowany został budynek gospodarczy, założono chodnik wokół kościoła, zakupiono ornaty (fioletowy i czerwony).

W 1983 roku wykonano budowę organów 18 głosowych, dwumanuałowych z pedałem pneumatycznym. Prze-

prowadzone zostały misje przez Ojców Oblatów z Grotnik Misje św. z poświęceniem Krzyża.

Ks. Tomaszewski

6 lutego 1984 roku odbył się odbiór organów przez ks. Piotra Rycerskiego, prof. Henryka Karpińskiego, ks. proboszcza i organistę Jerzego Dzierdziejewskiego. Organy poświęcił notariusz Kurii ks. dr Ireneusz Pękalski. Pod koniec lutego 1984 roku zakupiono do kościoła nowy ołtarz (twarzą do wiernych), podium, dwie ambonki, trzy fotele.

W marcu odbywa się Tydzień Ekumeniczny. W nabożeństwach odbywających się we wszystkich kościołach biorą udział księża i wierni różnych wyznań i zaproszeni goście.

Budynek gospodarczy

W dniu 28 sierpnia 1984 r. parafia przeżywała Nawiedzenie Matki Bożej w kopii obrazu jasnogórskiego wędrującego po Polsce. Uroczystościom przewodniczył ks. bp Jan Kulik przy licznym udziale duchowieństwa i wiernych.

3 maja parafianka Anna Chrzanowska wstąpiła do Zakonu Sióstr Urszulanek w Pniewach.

W nocy z 1 na 2 lutego 1985 roku umiera na plebanii ks. Zygmunt Nowak,[79] miejscowy wikary. Jego śmierć wstrząsnęła parafią, tym bardziej, że zmarł nagle.

W 1985 roku, 3 maja rozpoczęto budowę Domu Katechetycznego, 16 czerwca dokonano poświęcenia kamienia węgielnego. W tym roku odnowiono również monstrancję. W 1986 roku wytynkowano Dom Katechetyczny, doprowadzono wodę. Poświęcono jeden żyrandol i drewniany tryptyk wyrzeźbiony przez Marka Bieleckiego i ofiarowany dla Kościoła. W tym roku odbyła się również wizytacja Pasterska.

Dom Katechetyczny

24 stycznia 1986 roku, po osiągnięciu wieku emerytalnego, zwolniony zostaje ze stanowiska ordynariusza diecezji łódzkiej, ks. bp. Józef Rozwadowski. Nowym ordynariuszem zostaje ks. bp Władysław Ziółek – doktor prawa kanonicznego. Urodził się 22 czerwca 1935 r. we wsi Komorniki k. Wolborza w diecezji łódzkiej. Święcenia kapłańskie otrzymał w Rzymie 13 lipca 1958 r. z rąk arcybiskupa Józefa Gawliny. Studiował prawo kanoniczne na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, gdzie otrzymał stopień doktora. Nadto odbył trzyletnią praktykę w Rocie Rzymskiej oraz ukończył Wyższą Szkołę Literatury Łacińskiej.

W Kurii Biskupiej w Łodzi pracował jako notariusz, a następnie jako kanclerz. W Sądzie Biskupim pełnił obowiązki notariusza, później obrońcy węzła małżeńskiego. Przez 20 lat był rektorem kościoła pw. NMP Ostrobramskiej przy klasztorze Sióstr Bernardynek w Łodzi.

12 marca 1980 r. mianowany biskupem pomocniczym diecezji łódzkiej (tytularnym Risinio w Dalmacji). Sakrę biskupią przyjął 4 maja 1980 r. z rąk biskupa Józefa Rozwadowskiego – ordynariusza diecezji łłódzkiej. Był wikariuszem generalnym i członkiem Kolegium Konsultorów.

24 stycznia 1986 r. mianowany biskupem diecezjalnym łódzkim przez Ojca Świętego Jana Pawła II. Objął kanonicznie diecezję 25 stycznia 1986 r., ingres do katedry łódzkiej odbył 22 lutego 1986 r. Po utworzeniu 25 marca 1992 r. archidiecezji, bezpośrednio podległej Stolicy Świętej został mianowany arcybiskupem archidiecezji łódzkiej.

Członek Komisji Episkopatu *Iustitia et Pax* i Komisji do Spraw Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Na mocy nominacji papieskiej w październiku 1994 r. uczestniczył w obradach IX Zwyczajnego Synodu Biskupów w Rzymie.[80]

I Komunia Św. na Lublinku, Z rąk Ojca Św. przyjmuje Ewa Wlazłowska

8–14 czerwca 1987 roku odbył się w Polsce Drugi Krajowy Kongres Eucharystyczny. Poszczególne stacje tego Kongresu były zarazem etapami trzeciej wizyty apostolskiej Ojca Świętego Jana Pawła II w Ojczyźnie. W ramach tych wyjątkowo doniosłych obchodów Ojciec Święty 13 czerwca przybył do Łodzi. Podczas mszy świętej koncelebrowanej pod przewodnictwem Ojca Świętego na lotnisku Lublinek 1500 dzieci przystąpiło do Pierwszej Komunii św. Tegoż dnia w łódzkiej katedrze odbyło się spotkanie Papieża z przedstawicielami świata nauki i kultury; przy tej okazji Ojciec Święty poświęcił nowe, umieszczone w pobliżu wielkiego ołtarza katedralnego, epitafium ku czci śp. biskupa Michała Klepacza. Na wszystkich etapach swej wizyty w Łodzi Ojciec Święty wygłaszał przemówienia, które zgromadzeni słuchacze przyjmowali z entuzjazmem.[81]

W roku 1987 rodzice dzieci przystępujących do I Komunii św. zakupili krzesła do kaplicy w Domu Katechetycznym. Kaplicę tę poświęcił w odpust, 30 sierpnia, ks. Mieczysław Grotek, oblat z Grotnik.

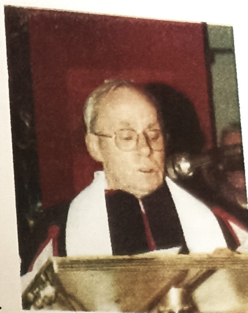
4 grudnia 1987 roku ks. dr **Adam Lepa** otrzymał nominację na biskupa pomocniczego w diecezji łódzkiej. Sakrę biskupią przyjął w łódzkiej katedrze 2 stycznia 1988 roku z rąk kardynała Józefa Glempa, prymasa Polski.[82]

W tym samym roku wielkim przeżyciem dla parafii były święcenia (11 czerwca) i prymicje (19 czerwca), pochodzącego z rodziny wielodzietnej, ks. Dominika Kociołka.

Prymicje ks. Dominika Kociołka, obok ks. proboszcz Henryk Tomaszewski.

W 1988 roku zakończono prace związane z ogrodzeniem cmentarza od ul. Przejazd i Cegielnianej.

Z początkiem lutego 1989 r. odchodzi z parafii Zelów do parafii Stryków ks. Henryk Tomaszewski.[83] Obowiązki proboszcza obejmuje ksiądz **Kazimierz Ciosek**[84] – IX proboszcz Zelowa. Poprzednio pełnił posługę proboszcza w Parafii Witów.

Nowy proboszcz przystąpił do swoich obowiązków z dużym zapałem. Oprócz stałych zajęć, próbuje rozwijać wspólnotę parafialną nie tylko materialnie, ale przede wszystkim duchowo. Tradycją stają się coroczne pielgrzymki do Częstochowy. Po 1989 roku, kiedy w Polsce rozpoczęły się zmiany ustrojowe i gospodarcze zmieniła się trochę rola kościoła katolickiego. W wyniku przekształceń pojawiło się duże bezrobocie, u wielu ludzi zmienił się system wartości. Otworzyło to dla kościoła nowe horyzonty. Wprowadzono do szkół religię, wystąpiła wtedy potrzeba wykształcenia i zatrudnienia katechetów.

Ks. Ciosek zainicjował wiele nowych akcji, takich jak: procesje ulicami miasta w Wielki Piątek, w których bierze udział bardzo dużo parafian czy opłatki wigilijne z mieszkańcami Zelowa na rynku.

W 1995 roku w parafii miało miejsce ważne wydarzenie. 1 sierpnia parafia została nawiedzona przez obraz Matki Boskiej Częstochowskiej z Watykanu. 30 lipca rozpoczęły się Maryjne Dni Skupienia, którym przewodniczył O. Stefan Hrynyszyn, Sercanin z Zakopanego.[85] Obraz został przywieziony z Łobudzic w asyście dwóch samochodów bojowych OSP i dwóch policyjnych. Przed kościołem czekali licznie

zgromadzeni wierni, ks. arcybiskup Władysław Ziółek, duchowieństwo i przedstawiciele poszczególnych grup parafialnych. Całą noc trwało czuwanie, msze św., modlitwy i adoracje przed obliczem Cudownego Obrazu. Następnego dnia Obraz został przewieziony do Parafii Pożdżenice.

Rok Rodziny – rodzina Mielczarków – 14.08.1994 r.

14 kwietnia 1996 roku odbył się Złoty Jubileusz Kapłaństwa o. Piotra Tadeusza Mielczarka,[86] franciszkanina, urodzonego w Sobkach. Proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej wystąpił do burmistrza o nadanie tytułu Honorowego Obywatela Zelowa, który to tytuł otrzymał.

Sierpień tego roku był miesiącem przygotowań do nawiedzenia parafii przez figurkę Matki Bożej Fatimskiej. Bezpośrednim przygotowaniem było Triduum Maryjne. Uro-

czystość rozpoczęła się 4 września. Uczestniczył w niej ks. bp Bohdan Bejze. Matkę Bożą Fatimską powitały tłumy mieszkańców Zelowa i dekanatów: zelowskiego, widawskiego, szczercowskiego. Parafianie, na czele z ks. Proboszczem, złożyli przyrzeczenie odmawiania w każdą środę Różańca Fatimskiego. Podczas uroczystości udzielono 4 tys. komunii świętych.

Uroczysta procesja i powitanie figury
Matki Boskiej Fatimskiej

23 listopada jubileusz 5-lecia istnienia obchodziło Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży.

W styczniu 1997 roku ks. abp Władysław Ziółek odprawił uroczystą Mszę św. w asyście księży z Centrum Misyjnego w Warszawie, podczas której nastąpiło posłanie ks. Dominika Kociołka na misje do Ameryki Południowej (Boliwia). Również w maju tego roku odbyły się święcenia kapłańskie i prymicje ks. Mariusza Jersaka.

Msza św. prymicyjna ks. Mariusza Jersaka

Uroczyste posłanie na Misje ks. Dominika Kociołka

W dniach 17-18 maja 1997 odbyła się wizytacja kanoniczna, którą przeprowadził ks. bp Adam Lepa, podczas której poświęcił powiększony o 1 ha cmentarz i nowy krzyż tam umieszczony. Następnego dnia ks.. bp odprawił Mszę św., podczas której udzielił Pierwszej Komuni św. miejscowym dzieciom.

We wrześniu 1997 r. parafia przeżywała nawiedzenie Kopii Obrazu Matki Bożej z Guadelupe. Organizatorzy postanowili umieścić 33 kopie wizerunku Matki Boskiej z Guadelupe w kościołach polskich. I oto we wrześniu 33 parafie przyjmują obraz Matki Boskiej Brzemiennej – Patronki dzieci poczętych. Plan ich rozmieszczenia rysuje krzyż na mapie Polski: od Zakopanego po Gdańsk i od Chojny po Białystok. Centrum krzyża stanowi Toruń.

Na trasie przebiegu misji Matki Boskiej z Guadelupe znalazł się nasz Kościół jako jedyna parafia w naszej diecezji. Odpowiadając na wezwanie Ojca św. Jana Pawła II, zgromadziły się rzesze wiernych z parafii i okolic na modlitwę róańcową czuwanie i Eucharystię.W celu upamiętnienia tego święta parafia otrzymała kopię obrazu, a kilkaset wiernych podjęło dzieło duchowej adopcji dziecka poczętego.

Ks. Marek Bąk – prymicje w Buczku, 1984 r.

Matka Boska Guadelupe

Nowy cmentarz

Za czasów duszpasterzowania księdza kanonika Kazimierza Cioska, w parafii zaszło wiele zmian. Przeprowadzono bardzo dużo prac w samym kościele, wokół kościoła, na plebanii oraz na cmentarzu. Nie sposób wymienić wszystkich dokonań ks. proboszcza, ale nie można pominąć tych najważniejszych, które służą całemu Kościołowi. Należą do nich m.in.: wybudowanie przed plebanią kapliczki Matki Bożej, założenie chodnika procesyjnego wokół kościoła, remont organów i zegara wieżowego z napędem elektromagnetycznym, dzwonów, malowanie kościoła wewnątrz i na zewnątrz, otynkowanie wieży kościelnej, plebani i budynku gospodarczego, odrestaurowanie i złocenie ołtarzy, wymiana instalacji elektrycznej w kościele, dokupienie ziemi pod cmentarz grzebalny, ogrodzenie cmentarza i założenie chodników.

Chór kościelny

20 czerwca 1999 r. w parafii niezwykle uroczyście obchodzony był Jubileusz 40-lecia święceń kapłańskich jej proboszcza, ks. kanonika Kazimierza Cioska.

Mszę św. celebrowali: ks. kanonik – Jubilat, ks. Dominik Kociołek, ks. Władysław Pietrzyk. Wprowadzenie do Jubileuszowej Mszy św., kazanie i modlitwę wiernych wygłosił ks. Ryszard Ciesonik.

Jubilat przyjął święcenia w łódzkiej Katedrze z rąk ks. bp Michała Klepacza w dniu 21 czerwca 1959 r. Po nich został skierowany na 4 lata do pracy kapłańskiej w Zelowie. Przez następne 4 lata był wikariuszem w parafii Tuszyn. W tym samym czasie został na 5 miesięcy oddelegowany, jako ekonom, do pracy w parafii Żeronie. Później obejmuje probostwo w Świnach, gdzie przebywa 7 lat. Po tym okresie zostaje mianowany proboszczem w Witowie. Po 14 latach

pracy w parafii Witów, w lutym 1989 r. przejmuje po ks. Henryku Tomaszewskim probostwo w Zelowie.

Msza święta, celebruje ks. jubilat Kazimierz Ciosek

Jak często mawia Jan Paweł II, szczególnym znakiem czasu jest dzisiaj wzrastająca potrzeba przynależności do jakiejś wspólnoty. Najpełniej człowiek może się realizować w atmosferze wspólnej modlitwy, wspólnego ducha, tworząc wspólnotę eucharystyczną, wspólnotę parafialną.

Dlatego też tak cenne stają się wszelkie inicjatywy podejmowane zarówno przez kapłanów, jak i przez wiernych, które służą Kościołowi. A w Parafii M.B. Częstochowskiej w Zelowie jest ich naprawdę wiele. Oprócz tradycyjnie odprawianych nabożeństw, w środy został wprowadzony Różaniec Fatimski, w Wielki Piątek odbywa się Droga Krzyżowa ulicami miasta, a w Wielkanoc procesja rezurekcyjna wokół placu Dąbrowskiego. W każdą pierw-

szą sobotę miesiąca odprawiana jest Msza św. Rycerstwa Niepokalanej, a w pierwsze niedziele miesiąca – adoracja Najświętszego Sakramentu i Msza św. Kółek Różańcowych, z kolei w trzecie niedziele odbywa się zawsze nabożeństwo różańcowe. W rocznicę objawień Fatimskich (13 października) odbywa się procesja różańcowa wokół placu Dąbrowskiego. W każde święto, przed rozpoczęciem porannej Mszy św. śpiewane są Godzinki.

W parafii organizowane są tygodnie ekumeniczne, pielgrzymki, wycieczki, kuligi, koncerty, półkolonie, spotkania z grupami parafialnymi, spotkania opłatkowe, opłatek przed Pasterką na zelowskim rynku, msze św. w intencji Ojczyzny.

Droga Krzyżowa ulicami miasta w Wielki Piątek

Od 1995 r. w kościele odbywają się Letnie Koncerty Festiwalowe, towarzyszące Międzynarodowemu Festiwalowi Muzyki Organowej i Kameralnej Radom–Orońsko. Podczas koncertów festiwalowych występują wybitni artyści z Polski, Ukrainy, Japonii, Kanady, Stanów Zjednoczonych i Austrii. Zelowską parafię zaszczycili swą obecnością m.in. tacy wykonawcy, jak Robert Grudzień, Georgij Agratina, Wiesław Ochman, „Poznańskie Słowiki" pod dyrekcją

prof. Stefana Stuligrosza, Konstanty Andrzej Kulka, Teresa Żylis-Gara.

8 stycznia 2000 roku Ojciec Święty Jan Paweł II przychylił się do prośby Arcybiskupa Łódzkiego i mianował ks. prałata dr Ireneusza Pękalskiego, rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, na nowego biskupa pomocniczego w Archidiecezji Łódzkiej.[87]

W maju 2000 r., z inicjatywy ks. kanonika Kazimierza Cioska i Zespołu Charytatywnego, ukazała się książka *Mój wiersz i rysunek dla Ojca Świętego*, upamiętniająca XX-lecie pontyfikatu Jana Pawła II. Książka, stanowiąca pokłosie konkursów organizowanych przez parafię, wydana została przez tygodnik katolicki „Niedziela". Książka ta, wraz z płytą CD, zostały wręczone Ojcu Świętemu, podczas pielgrzymki parafialnej do Watykanu, której organizatorem był Zespół Charytatywny przy parafii z Aurelią Muśkiewicz na czele.

Pielgrzymka z Zelowa na Placu św. Piotra

SEKRETARIAT STANU

SEZIONE PRIMA - AFFARI GENERALI

Watykan, 14 września 2000 r.

Czcigodny Księże Proboszczu,

W imieniu Jego Świątobliwości Jana Pawła II serdecznie dziękuję za dary od Dzieci i Młodzieży z Parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Zelowie - sierpniowych Pielgrzymów do Wiecznego Miasta - przesłane wraz z listem z dnia 5 września br. Bóg zapłać!

Ojciec Święty modli się przede wszystkim za Autorów wykonanych rysunków, nagrań muzycznych, napisanych poezji, i wszystkich Uczestników pielgrzymki, by zawsze szukali Chrystusa jako swej «Drogi, Prawdy i Życia» (por. J 14,6) i by stawali się apostołami nowej ewangelizacji w swych środowiskach. W tym duchu udziela Dzieciom i Młodzieży Apostolskiego Błogosławieństwa, obejmując nim również całą Wspólnotę parafialną.

Z Chrystusowym pozdrowieniem

Mons. Pedro López Quintana
Asesor

Wielebny Ksiądz Proboszcz
Rzymskokatolickiej Parafii
pw. Matki Bożej Częstochowskiej
ul. Sienkiewicza 11
97-425 Zelów
POLONIA

W ostatnich latach szczególnie można zaobserwować czynny udział wiernych w życiu parafii, zaangażowanie apostolskie i głęboką wrażliwość charytatywną. Dzięki temu parafia staje się wspólnotą osób, które ją kształtują poprzez swoje życiowe powołanie.

Na prośbę władz Zelowa ordynariusz łódzki ks. abp Władysław Ziółek objął honorowy patronat nad letnimi koncertami festiwalowymi odbywającymi się w kościele.

Z racji Jubileuszu 75-lecia istnienia parafii, wykonano przebudowę prezbiterium i położono marmury przed wielkim ołtarzem i w całym prezbiterium. Pracę wykonały Kieleckie Kopalnie Surowców Mineralnych – Kielce ul. ks. Ściegiennego 5.

Odnowiono również obrazy w prezbiterium, które przed laty namalował artysta Stefan Just. Odnowiono i zakonserwowano główny ołtarz i znajdujące się w nim obraz Matki Boskiej Częstochowskiej namalowany przez artystę Zygmunta Grajnerta, przed wojną. Wykonano ogrzewanie olejowe, ocieplono wnętrze świątyni.

Pielgrzymi Zelowscy na Monte Cassino – 2000 r.

Zakończenie

Niniejsza, skromna publikacja wykazuje, że parafia w ciągu 75 lat istnienia, tętniła intensywnym życiem religijnym. Przeżywała wszystkie wydarzenia, które spotykały Ojczyznę. Była zawsze wierna poleceniom kolejnych Biskupów Ordynariuszy najprzód diecezji kujawsko-kaliskiej a potem diecezji łódzkiej.

Dziś świętuje jubileusz z błogosławieństwem Ojca Świętego i Arcypasterza – ks. arcybiskupa Władysława Ziółka.

Przyrzeka dalszą wierność w służbie Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie dla dobra Ludu Bożego.

Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej czczony w pierwszej kaplicy.

Widok z lat dwudziestych XX wieku ul. Sienkiewicza, z boku kaplica i krzyż.

WYCIĄG

Z ART. 18 I 19 ROZPORZĄDZENIA PREZYDENTA R. P. Z DNIA 16 MARCA 1928 R. O EWIDENCJI I KONTROLI RUCHU LUDNOŚCI (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. [illegible]).

Art. 18.

Dla ułatwienia legitymowania się wydawane będą na żądanie przez gminy dowody osobiste osobom w tych gminach zamieszkałym i zameldowanym. Za dowody te pobiera się 60 gr. tytułem zwrotu kosztów druku. Żadnym innym opłatom dowody osobiste, jak również podania (wraz z załącznikami) o ich wydanie, nie podlegają.

Art. 19.

Osoby, posiadające dowody osobiste, wymienione w artykule poprzednim, mogą prosić powiatową władzę administracji ogólnej o zaświadczenie w dowodzie osobistym, że są obywatelami polskimi.

Powiatowe władze administracji ogólnej nie odmówią zaświadczenia, jeżeli po sprawdzeniu stwierdzą, że osobie, starającej się o zaświadczenie, przysługuje rzeczywiście obywatelstwo polskie.

Województwo Łódzkie

Powiat Łęczycki

Gmina WITONIA

DOWÓD OSOBISTY

wydany na podstawie art. 18 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. [illegible]).

Nr. 158

Nazwisko ks. Tych

Imię Zygmunt

Data urodzenia 19 kwietnia 1895

Miejsce urodzenia Tarnoruda, Podole

Imię ojca Medard matki Helena

Zawód Ksiądz

Miejsce zamieszkania [illegible] Strzegocin

Wzrost wysoki

Twarz podłużna

Włosy ciemno blond

Oczy piwne

Znaki szczególne nie ma

[illegible] 2 października 1932

Wójt Gminy

Podpis

(—) I. BEDNAREK

Dowód wojenny ks. proboszcza Zygmunta Zycha
– Kennkarte

Pierwsza Komunia Św. – 1953 rok, ks. Antoni Ostrowski – proboszcz,
ks. Jan Głowacki – wikariusz.

Widok ogólny prezbiterium

75–lecie Parafii Rzymskokatolickiej pw. M.B. Częstochowskiej w Zelowie

Obraz św. Stanisława Biskupa na zasuwie w ołtarzu głównym.

Ołtarz Serca Jezusowego ufundowany staraniem ks. Antoniego Szaryki.

Ołtarz świętego Antoniego ufundowany staraniem ks. Antoniego Szareyki.

Zakrystia

Ukrzyżowanie, 1922 r.

Matka Boża adorowana przez anioły i ubogich
(początek XX w.)

Ambona

Proboszczowie Parafii Rzymskokatolickiej

W 1915 roku utworzono w Zelowie Kaplicę Rzymsko-katolicką. Obsługiwał ją ksiądz **Bronisław Butkiewicz**.

26 września utworzono z tej Kaplicy Kościół filialny Łobudzic. Jego Rektorem mianowano Księdza Bronisława Butkiewicza, który następnie odszedł do Kalisza.

12 września 1921 r. następuje zmiana Rektora Kościoła i zostaje nim ksiądz **Józef Gruszewski** (5 lat).

Pierwszym proboszczem parafii zostaje **ksiądz Jan Grodkiewicz** (8 lat). Pracował od *14 października 1926 r. do 1 kwietnia 1934 r. Odszedł do Parzna. Zagazowany w Dachau 6 maja 1942 r.*

Kolejnymi proboszczami byli:

Ksiądz Kazimierz Rusin (3 lata)
1 kwietnia 1934 r. – 11 czerwca 1937 r.
Odszedł do Bełdowa, zmarł w Strzegocinie 30 kwietnia 1958 r., tam został pochowany.

Ksiądz Zygmunt Zych (10 lat)
11 czerwca 1937 r. – 1947 r.
Odszedł do Łęczycy i Tomaszowa Maz., gdzie zmarł 8 sierpnia 1967 r., tam został pochowany.

Ksiądz Józef Sulwiński (4 lata)
1 września 1947 r. – 20 czerwca 1951 r.
Został rezydentem przy Katedrze, zmarł 19 stycznia 1953 r., pochowany na Zarzewiu.

Ksiądz Antoni Ostrowski (7 lat)
20 czerwca 1951 r. – 11 listopada 1958 r.
Odszedł do Bratoszewic, zmarł 19 marca 1966 r., tam został pochowany.

Ksiądz Antoni Szareyko (23 lata)
11 listopada 1958 r. – 24 lutego 1982 r.
Odszedł na emeryturę do Łodzi, gdzie zmarł 20 września 1988 r. tam został pochowany.

Ksiądz Henryk Tomaszewski (7 lat)
25 lutego 1982 r. – 9 lutego 1989 r.
Odszedł do Strykowa.

Ksiądz Kanonik Kazimierz Ciosek
od 9 lutego 1989 r.

Wikariusze Parafii Rzymskokatolickiej

1. Ks. Jan Grodkiewicz (1925-1926)
2. Ks. Walenty Liberski (1933-1935)
3. Ks. Bolesław Grześkowiak (1935-1938)
4. Ks. Henryk Adamczyk
5. Ks. Mieczysław Olszyński
6. Ks. Antoni Jagodziński (1951-1952)
7. Ks. Jan Głowacki (1952-1954
8. Ks. Władysław Lasota (1954-1955)
9. Ks. Tadeusz Juśkiewicz (1955-1956)
10. Ks. Jan Przymusiała (1956-1957)
11. Ks. Józef Stanek (1957-1964)
12. Ks. Kazimierz Ciosek (1959-1963)
13. Ks. Czesław Ślipski (1963-1966)
14. Ks. Ignacy Wielgus (1964-1966)
15. Ks. Zygmunt Czyż (1966-1969)
16. Ks. Stanisław Białowąs (1966-1968
17. Ks. Henryk Zimnicki (1968-1971)
18. Ks. Franciszek Pilarczyk (1969-1971)
19. Ks. Zenon Witczak (1971-1974)
20. Ks. Leon Hendzelewski luty-sierpień 1973
21. Ks. Remisław Chrust (1973-1979)
22. Ks. Edward Dudziński (1974-1976)
23. Ks. Marian Bańbuła (1979-1981)
24. Ks. Marian Fałek (1976-1980)
25. Ks. Jan Bieda (1980-1981)
26. Ks. Sławomir Orłowski (1981-1985)
27. Ks. Bronisław Wołoszyn (1981-1984)
28. Ks. Zygmunt Nowak (1984-1985)

29. Ks. Henryk Betlej (15.02.1985–31.03.1985)
30. Ks. Marek Izydorczyk (1985-1986)
31. Ks. Zbigniew Pniewski 1985-1986)
32. Ks. Jerzy Kowalczyk (1986-1988)
33. Ks. Tadeusz Gielec (1987-1988)
34. Ks. Władysław Staśkiewicz (1988-1990)
35. Ks. Stanisław Opala (1988-1989)
36. Ks. Franciszek Kijowski (1989-1992)
37. Ks. Grzegorz Gogol (1990-1992)
38. Ks. Krzysztof Owczarek (1992-1995)
39. Ks. Janusz Kalandyk (1992-1994)
40. Ks. Ryszard Ciesonik (1994-1999)
41. Ks. Władysław Pietrzyk (1995-1999)
42. Ks. Andrzej Jastrzembski od 1999
43. Ks. Krzysztof Panek od 1999

Parafia Rzymskokatolicka od swego istnienia korzystała z posługi: 2 Rektorów Kaplicy, 9 Proboszczów, 40 wikariuszy, czyli 50 kapłanów.

Parafia dała Kościołowi, od swego zaistnienia do 20 czerwca 1999 r. 8 kapłanów i 2 zakonnice:

1. Ks. Wacław Brajtenwald – zmarł 19 VI 1975
2. Ks. Bogdan Ryszard Wyrąbkiewicz, imię zakonne Fidelis, franciszkanin – wyświęcony w 1957 r.
3. Ks. Stanisław Krawczyk – wyświęcony w 1938 r.
4. Ks. Henryk Tosik FDP – wyświęcony w 1957 r.
5. Ks. Zdzisław Młynarski – wyświęcony w 1964 r.
6. Ks. Marek Bąk – wyświęcony w 1984 r.
7. Ks. Dominik Kociołek – wyświęcony w 1988 r.
8. Ks. Mariusz Jersak – wyświęcony w 1997 r.

7 grudnia 1954 r. Teresa Pruszak wstąpiła do zakonu Sióstr Bernardynek w Łodzi – Rudzie.

6 sierpnia 1991 r. śluby wieczyste złożyła Anna Chrzanowska w Pniewach, w Domu Sióstr Urszulanek.

Trzej ostatni Proboszczowie Parafii Rzymskokatolickiej pracowali z wikariuszami:

Ksiądz Antoni Szareyko i współpracujący wikariusze

1. Ks. Jan Przymusiała
2. Ks. Józef Stanek
3. Ks. Kazimierz Ciosek
4. Ks. Czesław Ślipski
5. Ks. Ignacy Wielgus
6. Ks. Zygmunt Czyż
7. Ks. Stanisław Białowąs
8. Ks. Henryk Zimnicki
9. Ks. Franciszek Pilarczyk
10. Ks. Zenon Witczak
11. Ks. Leon Hendzelewski
12. Ks. Remisław Chrust
13. Ks. Edward Dudziński
14. Ks. Marian Bańbuła
15. Ks. Marian Fałek
16. Ks. Jan Bieda
17. Ks. Sławomir Orłowski
18. Ks. Bronisław Wołoszyn

Ksiądz H. Tomaszewski i współpracujący wikariusze

1. Ks. Sławomir Orłowski
2. Ks. Bronisław Wołoszyn
3. Ks. Zygmunt Nowak
4. Ks. Henryk Betlej
5. Ks. Marek Izydorczyk
6. Ks. Zbigniew Pniewski
7. Ks. Jerzy Kowalczyk
8. Ks. Tadeusz Gielec
9. Ks. Władysław Staśkiewicz
10. Ks. Stanisław Opala

Ksiądz Kazimierz Ciosek i współpracujący wikariusze

1. Ks. Władysław Staśkiewicz
2. Ks. Stanisław Opala
3. Ks. Franciszek Kijowski
4. Ks. Grzegorz Gogol
5. Ks. Krzysztof Owczarek
6. Ks. Janusz Kalandyk
7. Ks. Ryszard Ciesonik
8. Ks. Władysław Pietrzyk
9. ks. Andrzej Jastrzembski
10. ks. Krzysztof Panek

Bibliografia

Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej Matki Boskiej Częstochowskiej w Zelowie.

Ciesonik Ryszard ks. „40-lecie kapłaństwa ks. kan. K. Cioska", skrypt, Zelów 1999.

Gogol Grzegorz ks., „Dzieje Zelowa w aspekcie wyznaniowym do drugiej wojny światowej" KUL, Łódź-Lublin, 1983.

Kronika Parafii Rzymskokatolickiej Matki Boskiej Częstochowskiej w Zelowie.

Księga wizytacji kanonicznych Parafii Zelów.

Przypisy

---

[1] Archiwum Parafii Rzymskokatolickiej M. B. Częstochowskiej w Zelowie (dalej: APRz...) – Dobrowolna umowa sprzedaży placu i budynku z 11 kwietnia 1916 roku. Na dokumencie pieczątka Browar Parowy "PLZEŃ" w Zelowie – Gubernia Piotrkowska. Umowę ze strony kupujących podpisali: Wacław Guderski, Roman (nazwisko nieczytelne), E. Zatorski, A. Przepiórkowski i W. Salski.

[2] Kronika Parafii Rzymskokatolickiej Matki Boskiej Częstochowskiej w Zelowie (dalej: KPRz...).

[3] ks. Ryszard Ciesonik, *W 40. rocznicę święceń kapłańskich Księdza Kanonika Kazimierza Cioska*. Zelów 1999, s. 4 (dalej: ks. Ryszrd Ciesonik, *W 40. rocznicę...*).

[4] KPRz..., W czasie utworzenia kościoła filialnego w Zelowie było 3648 katolików, 3381 ewangelików, 280 baptystów, 4 prawosławnych i 2 bezwyznaniowców. Kronika nie podaje dokładnej liczby Żydów.

[5] APRz..., Odpis pisma Nuncjatury Apostolskiej w Polsce z 20 lutego 1921 roku, podpisanego przez kardynała A. Rattiego, późniejszego papieża Piusa XII.

[6] Tamże.

[7] *Archidiecezja Łódzka. Informator*. [Dalej: *Archidiecezja Łódzka. Informator...*]. Opracowany pod kierownictwem ks. Józefa Jańca. Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 1996, s. 36.

[8] Biskup WINCENTY ZAREMBA TYMIENIECKI, ur. 3 kwietnia 1871 r. w Piotrkowie Trybunalskim, wyświęcony na kapłana 6 stycznia 1895 r. w archidiecezji warszawskiej przez arcybiskupa Wincentego Teofila Chrościak Popiela metropolitę warszawskiego, prekonizowany na ordynariusza diecezji łódzkiej 1 kwietnia 1921 r., konsekrowany 29 czerwca 1921 r. w katedrze łódzkiej przez kardy-

nała Aleksandra Krakowskiego, metropolitę warszawskiego i tego dnia odbył ingres do katedry łódzkiej. Zmarł 10 sierpnia 1934 r.

[9] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 37.

[10] Księża prefekci mieszkali w tzw. "białej szkole". Później mieściła się tam księgarnia, a obecnie firma "Grawik".

[11] ks. Ryszard Ciesonik, *W 40. rocznicę...*, s. 4.

[12] W tym dniu u Bronisława Rakowieckiego, notariusza z Łasku, doktor Piotrowski odsprzedaje 4 place księdzu Józefowi Gruszewskiemu. Przy transakcji obecni byli: radny Adolf Przepiórkowski i Albin Guderski. Ksiądz pragnie dokupić jeszcze kawałek ziemi pod cmentarz grzebalny, ale właściciele czescy (głównie Władysław Gąsiorowski) nie chcą odsprzedać ziemi. Z pomocą przychodzi Leon Kosik, właściciel cegielni. Kosik kupuje od Gąsiorowskiego 2 morgi ziemi pod lasem, a następnie odsprzedaje ją księdzu Gruszewskiemu.

[13] KPRz.

[14] Ks. Jan Grodkiewicz, stanu włościańskiego, urodził się we wsi Chyczewo 26 czerwca 1895 roku jako syn Konstantego i Bronisławy z domu Wiśniewskiej, małżonków Grodkiewiczów mieszkających wówczas w Raciążu, starostwa sierpskiego Ziemi Płockiej, a trudniących się rolnictwem. Ochrzczony został w kościele parafialnym w Gralewie. W końcu sierpnia 1916 roku został przyjęty na listę alumnów Seminarium Duchownego we Włocławku. Święcenia kapłańskie otrzymał 24 czerwca 1922 roku. Pierwszą jego placówką był Rzgów, a po roku został przeniesiony do Drużbic, po kolejnym roku trafia do Bełchatowa. 14 września 1925 roku przychodzi do Zelowa jako prefekt, a od 14 października 1926 roku pracuje tu jako proboszcz.

[15] Wszystkie prace kosztowały 33000 złp.

[16] Parafianie ufundowali jej żelazny krzyż, jako pierwszej osobie pochowanej na tym cmentarzu.

[17] Odpis pisma do Biskupa Ordynariusza znajdującego się w *Kronice parafialnej.*

[18] APRz..., *Akt erekcyjny biskupa łódzkiego Wincentego Tymienieckiego z 9 sierpnia 1926 roku, nr 3701.*

[19] APRz..., *Dekret biskupa Wincentego Tymienieckiego z 30 kwietnia 1927 roku, Pismo nr 2029.*

[20] APRz..., *Pismo Kurii Diecezjalnej w Łodzi do Księdza Proboszcza z 28 czerwca 1929 roku, pospisane przez biskupa Wincentego Tymienieckiego.*

[21] APRz..., *Pismo biskupa Tymienieckiego do Proboszcza Zelowa z 30 sierpnia 1929 roku, nr 4373.*

[22] APRz..., *Pismo Generała OO. Dominikanów w Rzymie z 21 październiak 1929 roku.*

[23] APRz..., *Pismo nr 1105 biskupa Tymienieckiego do Proboszcza Zelowa.*

[24] APRz..., *Dekret biskupa Tymienieckiego.*

[25] APRz..., *Dekret Erekcyjny Stowarzysznia Żywego Różańca podpisany w Rzymie 7 grudnia 1929 roku.*

[26] APRz..., *Pismo w sprawie Stowarzyszenie Różańca Świętego do Antoniego Lemmonyer Wikariusza Gneralnego O.O. Dominikanów z 25 marca 1930 roku.*

[27] KPRz.

[28] APRz..., *Dekret ustanawiający to stowarzyszenie, Pismo nr 1252.*

[29] APRz..., *Dekret odłączenia Przydatków od parafii Łobudzice i przyłączenia do parafii Zelów, Pismo biskupa Wincentego Tymienieckiego z 24 kwietnia 1931 roku, nr 1225.*

[30] KPRz.

[31] APRz..., *Dekret biskupa Wincentego Tymienieckiego w sprawie odłączenia parafii Zelów od dekanatu bełchatowskiego i przyłączenia do dekanatu łaskiego, Pismo nr 6551.*

[32] APRz..., *Dekret biskupa Wincentego Tymienieckiego ustanawiający 40-godzinne nabożeństwo, Pismo z 25 września 1931 roku, nr 4977.*

[33] Tamże.

[34] APRz..., *Decyzja ks. biskupa Wincentego Tymienieckiego z 22 październik 1931 roku (pismo nr 6031) oraz przywileje i uprawnienia załączone do dokumentu.*

[35] APRz..., *Pismo biskupa Wincentego Tymienieckiego z 15 czerwca 1927 roku, nr 2680.*

[36] Głównymi murarzami kościoła byli: Bolesław Krzecki i jego synowie Zdzisław i Jan, a pomocnikami parafianie.

[37] Do 28 lutego koszty budowy wynosiły 58 000 zł, w tym 6 900 zł długu. Dla zebrania pieniędzy Komitet Budowy chciał zrobić ze starego kościoła kino o nazwie "Dom Katolicki" i zyski przekazać na budowę kościoła.

[38] Biskup Kazimierz Tomczak, ur. 12 lutego 1883 r. w Besiekierzu-Górzewie, parafii Gieczno, powiat Łęczyca, wyświęcony na kapłana 7 stycznia 1907 r. w kościele parafialnym w Jakubowie (archidiecezja warszawska), mianowany biskupem 25 lutego 1927 r., konsekrowany 3 kwietnia 1927 r. w archidiecezji warszawskiej św. Jana przez kard. Aleksandra Kakowskiego, metropolitę warszawskiego. Zmarł 21 października 1967 r.

[39] Tam też przebywa do chwili aresztowania. 6 października 1941 roku wywieziony zostaje do fabryki–więzienia w Konstantynowie, a 30 października przewieziony zostaje do obozu koncentracyjnego w Dachau. 6 maja 1942 roku zostaje zagazowany w transporcie inwalidów. Jego numer obozowy – 28314. Zelowscy parafianie ufundowali mu tablicę pamiątkową w kruchcie kościoła.

[40] Ks. Kazimierz Rusin urodził się 16 stycznia 1894 roku. Święcenia kapłańskie otrzymał we Włocławku w 1921 roku.

[41] KPRz.

[42] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 58.

[43] APRz..., *Dyplom erekcyjny Krucjaty Eucharystycznej Modlitwy chłopców i dziewcząt w Szkole Elementarnej w Zelowie z 30 września 1933 roku.*

[44] W czasie wizytacji do Sakramentu Bierzmowania przystąpiło 220 osób.

[45] KPRz.

[46] Tamże.

[47] Tamże.

[48] APRz..., *Formularz erygowania stacji Drogi Krzyżowej z 25 stycznia 1927 roku, podpisany przez o. gwardiana Franciszka Majewskiego.*

[49] APRz..., *Dyplom erekcji Drogi Krzyżowej z 6 listopada 1937 r.*

[50] Udał się do parafii Bełdów. Zmarł 30 kwietnia 1958 roku w parafii Strzegocin i pochowany został na miejscowym cmentarzu.

[51] Ksiądz Zygmunt Zych urodził się 19 kwietnia 1895 roku w Tarnorudzie na Podolu. Święcenia kapłańskie przyjął 1 listopada 1917 roku w Żytomierzu (Diecezja Żytomierska). Po rewolucji 1917 roku został aresztowany i wywieziony na Sybir. Zwolniony w 1923 roku. Po utworzeniu Diecezji Łódzkiej pracuje w Pabianicach w parafii pw. św. Mateusza. 9 czerwca 1937 roku zostaje mianowany proboszczem zelowskiej parafii.

[52] APRz..., *Pismo Kurii Diecezjalnej Łódzkiej do księdza proboszcza w Zelowie z 23 października 1937 roku, nr 4657.*

[53] APRz..., *Dekret powołania Solidacji III Zakonu św. Franciszka z 23 października 1937 roku, Pismo nr 4654.*

[54] APRz..., *Dekret biskupa Włodzimierza Jasińskiego z 11 kwietnia 1938 roku, ustanawiający nienaruszalność (stabilność) parafii.*

[55] O.O. Jezuitów Obrządku Wschodniego.

[56] Mszę św. prymicyjną odprawił właśnie w obrządku wschodnim. Później pracował na Ziemiach Odzyskanych. Ostatnią jego placówką była parafia Bruskowo Wielkie w Diecezji Koszalińsko–Kołobrzeskiej.

[57] Z najbliższych okolic aresztowano również księży: ks. Zygmunta Gajewicza – proboszcza z Łasku i jego wikarego ks. Franciszka Olkowskiego oraz prefekta z Łasku ks. Mieczysława Stypułkowskiego,

ks. Edmunda Charta z Buczku, proboszcza z tej parafii ks. Stefana Skowrońskiego, ks. proboszcza z Wrzeszewicz Stefana Hausera, ks. Stefana Michalaka z Dobronia.

58 Tadeusza Grzelczaka, Własysława Lisa i Leopolda Gajdę rozstrzelano od razu. Pozostałych wywieziono na roboty do Niemiec, bądź wypuszczono do domów.

59 Na mszy gromadziło się czasem kilkaset osób. Celebra miała wtedy miejsce na podwórzu. Każdorazowo ks. Zych chrzcił około 40 niemowląt, nawiedzał wielu chorych, błogosławił związki małżeńskie.

60 Włodzimierz Pospiszył przywoził ks. Zycha do Zelowa bryczką ze stacji kolejowej w Łasku. Ks. Zych zatrzymywał się wtedy u aptekarza Radziszewskiego.

61 M.in. wyznawcy religii Mojżeszowej skupiali się w domu przy ulicu Kościuszki 3 – na ścianie od podwórza był napis w języku hebrajskim: *Zapraszam do stołu Abrahama, Izaaka, Jakuba, Józefa, Mojżesza, Araona i Dawida*. Taki sam dom mieścił się w posesji Libermanowej przy ul. Kilińskiego 9.

62 Szubienicę ustawiono na placu, gdzie obecnie mieści się Biedronka i park im. Janka Krasickiego.

63 Jako jeden z nielicznych przeżył wojnę i doczekał wyzwolenia.

64 *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 58.

65 W 1959 roku przeniesiony zostaje do parafii św. Antoniego w Tomaszowie Mazowieckim, gdzie umiera 8 sierpnia 1967 roku i pochowanych zostaje na miejscowym cmentarzu.

66 Ks. Józef Sulwiński urodził się 23 marca 1900 roku we wsi Borysławice w parafii Błaszki. Święcenia kapłańskie przyjął 13 grudnia 1925 roku w Łodzi. 20 czerwca 1951 roku zostaje zwolniony z Zelowa i przeniesiony na rezydenta do katedry w Łodzi. Zamieszkał przy ulicy Worcella 5. Zmarł 19 stycznia 1953 roku i został pochowany na cmentarzu św. Anny na Zarzewiu.

67 Ks. Antoni Ostrowski urodził się 25 kwietnia 1900 roku w Michałowie na białostoczczyźnie. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił do zakonu jezuitów. W latach 1927–28 był prefektem w gimnazjum jezuitów w Chyrowie. Został wyświęcony na kapłana w 1932 roku przez biskupa Fulmana. 11 grudnia 1945 roku zwolniono go ze ślubów zakonnych. Był wikariuszem w parafii św. Piotra i Pawła w Łodzi. Parafię w Zelowie objął 1 września 1951 roku.

68 Urodziła się 2 grudnia 1936 roku.

69 Urodził się 19 stycznia 1930 roku w Maurycowie w rodzinie robotniczej. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1957 roku w Zduńskiej Woli. Był dyrektorem Domu Zakonnego w Warszawie przy ulicy Barskiej 4 i wykładowcą seminarium duchownego. Zmarł w Warszawie 13 czerwca 1974 roku. Pochowany został zgodnie ze swoją wolą w Zduńskiej Woli w grobie księży Orionistów.

70 Zostaje mianowany proboszczem w parafii Bartoszewice. Tu pracuje do śmierci, tj. do 19 marca 1966 roku i pochowany na miejscowym cmentarzu.

71 KPRz...

72 Ks. Antoni Szareyko urodził się 31 grudnia 1903 roku w Wołkowysku na Wołyniu. Po maturze wstąpił do Zgromadzenia OO. Oblatów w Obrze. Po 2 latach zrezygnował z życia zakonnego i wstąpił do Seminarium Duchownego w Dubnie prowadzonego przez OO. Jezuitów. Celem tego seminarium było prowadzenie kapłanów do pracy duszpasterskiej wśród prawosławnych na ówczesnych Kresach Wschodnich Polski. Wyświęcony został 14 kwietnia 1934 roku przez ks. Biskupa Czerneckiego w Dubnie na Wołyniu. Do 1945 roku pracował w Archidiecezji Wileńskiej, a następnie w Diecezji Łódzkiej. Do Zelowa przyszedł z parafii Osiny–Głowno.

73 Biskup JAN FONDALIŃSKI, urodzony 14 lipca 1900 r. w Wyśmierzycach (powiat Białobrzegi Radomskie), wyświęcony na kapłana 30 listopada 1924 r. w katedrze łódzkiej przez biskupa Wincentego Tymienieckiego, mianowany biskupem 3 czerwca 1957 r., konsekrowany 8 września 1957 r. w katedrze łódzkiej przez biskupa Michała Klepacza. Zmarł 5 sierpnia 1971 r.

[74] Biskup JAN WAWRZYNIEC KULIK, urodzony 24 czerwca 1918 r. w Milejewie (diecezja łódzka), wyświęcony na kapłana 3 czerwca 1945 r., mianowany biskupem 15 lipca 1959 r., konsekrowany w katedrze łódzkiej 4 października 1959 r. przez kardynała Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski. Zmarł 27 października 1995 r.

[75] Ks. Młynarski ukończył studia teologiczne w Wyższym Semiarium Duchownym w Siedlacach. Został wyświęcony dla Diecezji Siedleckiej.

[76] Biskup pomocniczy BOHDAN BEJZE. Biskup tytularny Idassy (Afryka). Wikariusz generalny, profesor doktor habilitowany filozofii. Urodzony 29 lutego 1929 r. w Pabianicach. Studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi (1953). Święcenia kapłańskie w 1953 r. Studia z zakresu filozofii i doktorat na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu lubelskiego (1959). W Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi wykłada filozofię Boga (od 1958 r.), religioznawstwo i współczesne kierunki filozoficzne. W 1961 r. rozpoczął wykłady na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Mianowany biskupem pomocniczym diecezji łódzkiej (tytularnym Idassy w Afryce), sakrę biskupią przyjął 1 września 1963 r. W 1972 r. habilitacja i nominacja na docenta w Akademii Teologii Katolickiej. Od 1976 r. kieruje Katedrą Filozofii Boga i Religii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK. W 1987 r. nominacja na profesora nadzwyczajnego. Na stanowisko profesora zwyczajnego mianowany w 1993 r. Członek Senatu ATK od 1969 r. Przewodniczący Komisji Episkopatu ds. Kultury, członek Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej. Przewodniczący Sekcji Filozoficznej Wykładowców Uczelni Katolickich, przewodniczący Podsekcji Wykładowców Metafizyki. Członek Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w Warszawie i Societa Internazionale Tomaso d'Aquino w Rzymie. Przewodniczący Wydziału Nauki i Kultury Chrześcijańskiej w Kurii Archidiecezji Łódzkiej. Prałat dziekan Archikatedralnej Kapituły Łódzkiej.

[77] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 55.

75–lecie Parafii Rzymskokatolickiej pw. M.B. Częstochowskiej w Zelowie

[78] Ks. Henryk Tomaszewski urodził się 11 lutego 1929 roku w Byszewie w rodzinie robotniczej. Szkołę średnią ukończył w Łodzi będąc w Niższym Semianrium Duchownym. Święcenia kapłańskie otrzymał 10 czerwca 1956 roku w Katedrze Łódzkiej z rąk ks. biskupa Michała Klepacza.

[79] Pochowany został na cmentarzu w Piotrkowie Trybunalskim.

[80] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 49.

[81] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 42.

[82] *Archidiecezja Łódzka. Informator...*, s. 42. Biskup pomocniczy ADAM LEPA. Biskup tytularny Regiany (Afryka). Wikariusz generalny, doktor teologii. Urodzony 17 marca 1939 r. w Łodzi. Studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi (1961). Święcenia kapłańskie w 1962 r. Na Wydziale Teologicznym Akademii Katolickiej w Warszawie studia z zakresu katechetyki (1965). Studia specjalistyczne z pedagogiki i doktorat na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1974). Od 1975 r. wykłada w Wyższym Seminarium Duchownymi w Łodzi pedagogikę mass mediów, od 1978 r. – psychologię. Wykładowca psychologii w Łódzkim Ośrodku Akademii Teologii Katolickiej i w Instytucie Teologicznym w Łodzi. Od 1994 r. wykłada pedagogikę mass mediów w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W 1986 r. mianowany kapelanem Jego Świątobliwości, w 1987 r. – kanonikiem gremialnym Kapituły Katedralnej Łódzkiej. 4 grudnia 1987 r. mianowany biskupem pomocniczym diecezji łódzkiej (tytularnym Regiany w Afryce), sakrę biskupią przyjął 2 stycznia 1988 r. W latach 1988–1993 był rektorem Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi. Był przewodniczącym Komisji Episkopatu Polski ds. Środków Społecznego Przekazu, następnie Członkiem Komisji Episkopatu ds. Środków Społecznego Przekazu. W 1989 r. powołany do Europejskiego Komitetu Biskupów ds. Mediów Masowych (CEEM). Członek Komisji Głównej II Polskiego Synodu Plenarnego (1991). Przewodniczący Wydziału Duszpasterstwa Kurii Archidiecezji Łódzkiej.

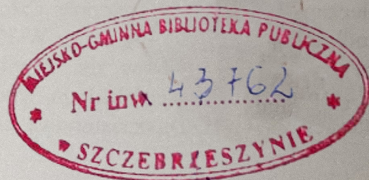
[83] KPRz...

[84] Obowiązki proboszcza obejmuje na mocy kanonu 523 Kodeksu Prawa Kanoniczego (pismo ks. biskupa Władysław Ziółka, Ordynariusza Łódzkiego, z dnia 4 kwietnia 1989 roku).

[85] KPRz...

[86] O. Piotr Mielczarek był m.in. osobistym sekretarzem Św. Maksymiliana Kolbe.

[87] Biskup Nominat urodził się 9 marca 1950 roku w Tomaszowie Mazowieckim, Wyższe Seminarium Duchowne ukończył w Łodzi. Święcenia kapłańskie przyjął w 1974 roku. W duszpasterstwie pracował jako wikariusz w parafii Ksawerów. Studia specjalistyczne z prawa kanonicznego odbył w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, gdzie w 1981 roku uzyskał tytuł doktora na Wydziale Prawa Kanonicznego. Pracował w Kurii Biskupiej jako notariusz, a w Trybunale Kościelnym jako obrońca węzła małżeńskiego. Od 1983 roku jest wykładowcą prawa kanonicznego w Wyższym Seminarium Duchownym. Prawo kanoniczne wykłada również w Instytucie Teologicznym i Łódzkim Ośrodku Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Od 1993 roku pełni obowiązki rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi. Ponadto jest sędzią Łódzkiego Trybunału Archidiecezji Łódzkiej, sekretarzem Rady Kapłańskiej, redaktorem „Łódzkich Studiów Teologicznych". W 1993 roku został mianowany kapelanem Jego Świątobliwości, a w 1997 roku kanonikiem gremialnym Kapituły Archikatedralnej Łódzkiej.

Ks. Stanisław Grad

POWSTANIE I ORGANIZACJA PARAFII W ZELOWIE

Pierwsze informacje o wsi Zelów pochodzą z 1402 r. W czasie II rozbioru Polski znalazła się ona w zaborze pruskim. W końcu XVIII w. Zelów stał się własnością rodziny Świdzińskich[1]. W 1802 r., Józef Świdziński dotychczasowy właściciel dóbr Zelów, sprzedał je osadnikom z Czech. Transakcja ta dokonana została pomiędzy wyżej wspomnianym Józefem Świdzińskim a Aleksandrem Petrozelinem, który reprezentował interesy nowych właścicieli. Ogólny areał sprzedanego majątku wynosił 1620 mórg, w tym tylko 600 mórg ziemi uprawnej, resztę stanowiły łąki, lasy i nieużytki.

Nowi mieszkańcy Zelowa pochodzili z kolonii czeskich na ówczesnym Śląsku Pruskim – Czermina, Bachowa i Taboru. Przybyło ich 249 osób, tworzących kilkadziesiąt rodzin wyznania ewangelicko-reformowanego. Zakupioną ziemię podzielili między siebie. W wyniku tego podziału nastąpiło rozdrobnienie gruntów. Znikoma ilość ziemi i niska jej wydajność zmuszała kolonistów do poszukiwania zajęcia poza rolnictwem. Założyli warsztaty rękodzielnicze, które niebawem zasłynęły ze swoich wyrobów płóciennych[2]. Z czasem zwiększająca się liczba ludności Zelowa powodowała dalszą parcelację ziemi i rozwój rękodzielnictwa. Początkowo koloniści czescy zajmowali się tkaniem płótna, wyłącznym surowcem był len, hodowany we własnych gospodarstwach lub nabywany od okolicznych właścicieli. Nieco później wraz z płóciennictwem lnianym rozwija się wyrób tkanin wełnianych, a od 1845 r. do produkcji wełnianej dołączono produkcję bawełnianą[3].

W ciągu XIX i na początku XX w. rozwijający się w Zelowie przemysł włókienniczy przyciągnął przedstawicieli innych wyznań. W chwili powstania parafii w Zelowie było 11 akatolickich wspólnot wyznaniowych: ewangelicko-reformowana, ewangelicko-augsburska, baptyści, metodyści, badacze Pisma Świętego, hernhuci, czyli bracia morawscy, Wolny Kościół ewangelicko-reformowany, zielonoświątkowcy, prawosławni, żydzi i bezwyznaniowi[4]. Byli tam również katolicy, którzy przybyli do Zelowa z okolicznych miejscowości w poszukiwaniu miejsc pracy i chleba. Oczywiście stanowili oni mniejszość wyznaniową, żyli w diasporze. Na około 7 tys. wszystkich mieszkańców w chwili powstania parafii ok. 1800 było katolików[5]. Katolicy stanowili zatem niewiele ponad jedną czwartą całej ludności Zelowa.

Tak znaczna grupa katolików, należąca do parafii w Łobudzicach, żyjąca odrębnym, własnym życiem wśród przeważającej liczby niekatolików, wymagała osobnego prowadzenia, osobnego duszpasterza. Potrzeba utworzenia ośrodka duszpasterskiego dla katolików zelowskich istniała jeszcze przed wybuchem I wojny światowej.

W czasie wojny ta potrzeba się zwielokrotniła. W wyniku działań wojennych, po wycofaniu się armii rosyjskiej, zdobyte ziemie podzielono między dwie okupacyjne armie. Zelów znalazł się pod okupacją niemiecką, a Łobudzice pod okupacją austriacką. Ludność katolicka Zelowa, gdy chciała uczestniczyć w liturgii w kościele parafialnym w Łobudzicach, musiała otrzymać przepustkę uprawniającą do przekroczenia granicy państwa. Taka sytuacja była bardzo uciążliwa dla zamieszkującej tam ludności. Aby ułatwić jej uczestniczenie we mszy świętej i korzystanie z innych posług religijnych, proboszcz łobudzicki, ks. Edward Esman, zaczął dojeżdżać do Zelowa i odprawiać tam mszę świętą. Zakupiono niewielki budynek przy browarze, który służył miejscowym katolikom za kaplicę. Aby ułatwić pracę ks. Esmanowi, skierowany został do Zelowa w 1920 r. Bronisław Butkiewicz[6], młody ksiądz z trzyletnim stażem kapłańskim, który obsługiwał kaplicę i uczył religii w sześciu szkołach znajdujących w Zelowie i okolicy (niektóre z tych szkół były małymi wiejskimi szkołami, składającymi się z jednej lub dwóch klas). Stała obecność gorliwego kapłana spowodowała ożywienie życia religijnego, czego domyślamy się z faktu, że wierni nie mieścili się w dotychczasowej kaplicy i ks. Butkiewiecz zmuszony był prosić swojego biskupa ordynariusza Stanisława Zdzitowieckiego o pozwolenie na odprawianie mszy świętej na zewnątrz kaplicy.

Widząc zaangażowanie młodego kapłana, 20 września 1920 r. ówczesny dziekan bełchatowski i zarazem proboszcz w Parznie ks. Mikołaj Lubowiecki zwrócił się do biskupa ordynariusza z prośbą o mianowanie ks. Butkiewicza rektorem kościoła w Zelowie[7].

[1] *Diecezja łódzka. Terytorium, Organizacja, Duchowieństwo*, Łódź 1987, s. 381.

[2] G. Gogol, *Dzieje Zelowa w aspekcie wyznaniowym do II wojny światowej*, (masz.), Łódź 1983, s. 2.

[3] Tamże, s. 4.

[4] Archiwum Archidiecezji Łódzkiej (dalej AAŁ), Akta Kurii Diecezji Łódzkiej (dalej AKDŁ), Akta parafii Zelów (dalej ApZ) sygn. 205, k. 30.

[5] Tamże.

[6] Tamże, k. 1.

[7] K. Ciosek, *75 lat parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Zelowie 1926–2001*, Zelów 2001, s. 14.

Ze sprawdzania dziekana bełchatowskiego wynika, że ks. Butkiewicz przez swoje zaangażowanie w pracę duszpasterską przyczynił się do zintegrowania katolickich mieszkańców Zelowa, którzy otoczyli młodego kapłana należną czcią i szacunkiem. Najbardziej palącym problemem była rozbudowa istniejącej kaplicy, gdyż dotychczasowa nie mogła pomieścić wiernych uczestniczących w nabożeństwach[8].

Biskup S. Zdzitowiecki, świadomy, że dobro katolików zelowskich wymaga stałej opieki duszpasterskiej, przychylił się do prośby księdza dziekana M. Lubowieckiego i w kilka dni po wystosowanej prośbie 26 września 1920 r. zamianował ks. Butkiewicza rektorem kościoła filialnego w Zelowie. Od tej chwili skromna kaplica w Zelowie została podniesiona do godności kościoła filialnego parafii Łobudzice.

Nominacja ks. Butkiewicza na rektora kościoła filialnego spowodowała dalsze ożywienie życia religijnego. Rektor poczuł się osobiście odpowiedzialny za dalszy rozwój życia religijnego. W kilka miesięcy po swojej nominacji 14 lutego 1921 r. zwrócił się do swego Ordynariusza z prośbą o nadanie możliwości zyskiwania odpustu zupełnego w kościele filialnym w Zelowie 26 sierpnia, w dniu patronalnego święta, czyli w dniu święta matki Bożej Częstochowskiej. Oprócz tego prosił biskupa o udzielenie mu władzy przyjmowania członków do bractw i stowarzyszeń religijnych[9]. Biskup, znając gorliwość miejscowego duszpasterza, przychylił się do tej prośby i nadał przywilej zyskiwania odpustu zupełnego w kościele zelowskim w dzień odpustu. Aby nadać jeszcze większą rangę ośrodkowi duszpasterskiemu w Zelowie i zadośćuczynić potrzebom duszpasterskim, w kilka miesięcy później rektor zelowskiego kościoła prosił o możliwość celebrowania sumy odpustowej na zewnątrz kaplicy. Prośba ta była podyktowana troską o należyte uczestnictwo we mszy świętej dużej liczby wiernych przybywających na uroczystość odpustową[10].

Ksiądz Butkiewicz borykał się z trudnościami materialnymi, wiedział, że biedna wspólnota zelowska nie jest w stanie należycie wyposażyć kaplicy w paramenty liturgiczne, dlatego szukał różnych darczyńców, m.in. takim darczyńcą była Kuria Biskupia we Włocławku, która przekazała dla kaplicy w Zelowie kapę i cztery ornaty[11].

12 września 1921 r. nastąpiła zmiana na stanowisku rektora kaplicy z Zelowie. Nowym rektorem został ks. Józef Gruszecki, który rozwijał działalność duszpasterską w bardzo trudnych czasach powojennych. Trudną sytuację materialną potęgowała szalejąca inflacja.

[8] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 2.
[9] Tamże, k. 3.
[10] K. Ciosek, dz. cyt., s. 15.
[11] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 6.

O bardzo trudnej sytuacji bytowej mieszkańców tej osady pisał 6 stycznia 1923 r. ks. J. Gruszecki do dziekana ks. M. Lubowieckiego. Rektor kościoła filialnego w Zelowie miał pensję nauczycielską 10 kategorii, z której nie mógł się utrzymać, nie mogły polepszyć jego sytuacji życiowej znikome ofiary, pisał, że nie miał żadnych intencji mszalnych, a z ofiar, jakie otrzymał w ciągu 3 ostatnich miesięcy mógł kupić zaledwie 100 kg węgla.

Wobec rodzącej się nadziei, że będą pensje dla duchowieństwa, ksiądz rektor prosił księdza dziekana, aby wstawił się w jego sprawie do Kurii, by został zarejestrowany jako rektor kościoła filialnego w Zelowie, bo mając pensje rektora kościoła filialnego, mógłby się utrzymać[12].

Dziekan bełchatowski przedstawił sprawę ks. J. Gruszeckiego w Kurii Biskupiej we Włocławku, prośba ta spotkała się ze zrozumieniem Biskupa Włocławskiego, który już 16 lutego 1923 r. wystąpił z prośbą do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o umieszczenie Zelowa jako rektoratu filialnego w rejestrze kościołów diecezji włocławskiej i o wystąpienie do Ministra Skarbu z wnioskiem o przyznanie pensji rektorowi. Biskup S. Zdzitowiecki prośbę motywował tym, że osada Zelów jest zamieszkała przez kilkanaście sekt, które są czynnikiem dezintegrującym nie tylko pod względem religijnym, ale i narodowościowym. Przeciwdziałać temu zjawisku mógłby polski kapłan katolicki. Mniejszości katolickiej bardzo potrzebna była kaplica i stale rezydujący kapłan do obsługi wiernych. Położenie materialne obecnie pracującego księdza jest bardzo trudne i bez pomocy ze strony władz rządowych nie będzie mógł pełnić swojej misji[13].

Mimo trudności finansowych duszpasterstwo pod kierunkiem ks. Gruszeckiego rozwijało się pomyślnie. Według opinii okolicznych księży i miejscowych wiernych nadszedł już czas, aby w Zelowie utworzyć parafię. Sądzono, że łatwiej będzie uzyskać etat proboszczowski dla nowo utworzonej parafii niż etat rektora kościoła filialnego. Biskup Włocławski popierał projekt utworzenia parafii w Zelowie, przynaglał proboszcza z Łobudzic ks. Edwarda Esmana, by czynnie włączył się we wszystkie zabiegi w celu uzyskania etatu proboszcza mającej powstać w Zelowie parafii[14].

Z raportu przesłanego 24 listopada 1923 r. przez ks. Esmana na ręce Ordynariusza wynika, że proboszcz łobudzicki czynnie zaangażował się w starania o uzyskanie etatu proboszczowskiego dla Zelowa. Zwracał się w tej sprawie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, dotarł do biskupa Adolfa Szelążka, który był wówczas naczelnikiem wyznania rzymskokatolickiego w tymże ministerstwie. Z jego relacji wynika, że zarówno biskup Szelążek, jak i

[12] Tamże, k. 7.
[13] Tamże, k. 8.
[14] Tamże, k. 18.

minister Stanisław Głąbiński[15], bardzo życzliwie odnieśli się do omawianej sprawy, mieli bowiem na względzie trudną sytuację Polaków – katolików w diasporze zelowskiej. Przyrzekli oni pomoc, ale aby ją otrzymać, należało załatwić wiele formalności. Ksiądz Esman informował biskupa, że ma osobiście stawić się w ministerstwie w celu odebrania wskazówek, jakie dokumenty należy przedstawić wraz z wypełnionym wnioskiem. Następnie zwrócił się do Biskupa Ordynariusza o przesłanie dodatkowych poleceń, jeżeli takie istnieją i zapowiada, że zamierza zwrócić się także o pomoc w tej sprawie do ówczesnego premiera Wincentego Witosa[16].

Równocześnie ze staraniem o utworzenie parafii i uzyskaniem dla niej etatu proboszcza szły starania o wybudowanie nowego kościoła odpowiedniego na potrzeby duszpasterskie. Ksiądz Gruszecki najwięcej trudności miał w nabyciu odpowiedniego placu, gdyż Czesi wyznania kalwińskiego, a także członkowie innych wspólnot religijnych nie chcieli sprzedać ziemi katolikom. Trzeba było czekać na sprzyjającą okazję albo szukać innych wybiegów.

W 1924 r. nadarzyła się stosowna okazja kupienia placu w centrum miasta, przy samym rynku. Właścicielem tego gruntu był doktor Walenty Piotrowski, który był gotów sprzedać go, ponosząc nawet pewne straty, pod warunkiem że będzie on zakupiony pod budowę kościoła[17].

Ksiądz Gruszecki zdawał sobie sprawę, że świątynia musi być odpowiedniej wielkości, dlatego zwrócił się do Kurii z prośbą o pomoc finansową. Wspomnianą pomoc otrzymał, gdyż już 4 października 1924 r. zakupił plac pod budowę kościoła za sumę 3500 zł. Następnie również w centrum miasta[18] dokupił jednomorgowy plac za sumę 650 $.

Nabycie dwóch dużych placów w centrum miasta było dużym osiągnięciem zarówno ks. Gruszeckiego, jak i całej katolickiej społeczności Zelowa. W liście do dziekana ks. Mikołaja Lubowieckiego rektor kościoła zelowskiego wyrażał radość z dokonań, ale równocześnie zwierzał się, że chciałby zmienić placówkę, bo w Zelowie więcej uczynić nie zdoła, zwłaszcza że ma kłopoty z kierownikiem miejscowej szkoły. Powodem zniechęcenia do dalszej pracy w Zelowie była również postawa okolicznych księży proboszczów, którzy nie wykazywali wielkiego entuzjazmu z powodu starań o powstanie parafii w Zelowie. Powstanie nowej parafii łączyło się ze zmniejszeniem parafii już istniejących, rozumiał to bardzo dobrze ks. Gruszecki i usiłował ich nawet w tym piśmie tłumaczyć[19].

Z tej sytuacji zdawał sobie sprawę także biskup Stanisław Zdzitowiecki. 18 października 1924 r. wystosował list do ks. Esmana, w którym przypominał,

[15] *Gabinety II Rzeczpospolitej*, red. J. Faryś, J. Pajewski, Szczecin–Poznań 1991, s. 121.
[16] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 9v.
[17] Tamże, k. 10.
[18] Tamże.
[19] Tamże, k. 25v.

że w poprzednim roku zlecił mu, aby dokonał wszelkich starań w celu zdobycia placu i wybudowania większej kaplicy, ale przede wszystkim, aby wyrobił u miejscowej ludności świadomość potrzeby nowego kościoła i obudził do tego dzieła jej zapał. Jednak w tym względzie nie było specjalnych osiągnięć, smuciło to bardzo Biskupa Ordynariusza, gdyż jak podkreślał w tym liście, sprawa ta bardzo leżała mu na sercu. Ordynariusz nie tylko prosił ks. Esmana, by całkowicie zaangażował się w tę sprawę, ale także przestrzegał, że od tego będzie zależał jego dalszy awans[20].

List biskupa Zdzitowieckiego podziałał mobilizująco. W cztery miesiące później, 14 lutego 1925 r., proboszcz łobudzicki nie tylko zapewnił Biskupa Ordynariusza o swoim zaangażowaniu w sprawę utworzenia parafii z Zelowie, ale przytaczał konkretne osiągnięcia. Informował, że w sprawie utworzenia nowej parafii jest oddany całą duszą. Powiadamiał, że ostatnio od Sejmiku i Urzędu Gminy uzyskano 3 tys. zł na rzecz mającej powstać parafii, że prowadzone są starania o kupno domu, który mógłby być przeznaczony na plebanię. Wyrażał też przekonanie, że gdyby był wyznaczony proboszcz, to sprawy związane z utworzeniem parafii poszłyby znacznie szybciej. Informował też, że obiecano mu ziemię na utworzenie cmentarza grzebalnego[21].

Faktycznie w niedługim czasie został zakupiony grunt z przeznaczaniem na cmentarz grzebalny. W sprawozdaniu wysłanym do Kurii 3 sierpnia 1925 r. ks. Gruszecki powiadamiał, że 29 lipca tegoż roku nabył ziemię – ok. 2 morgów – na cmentarz. Przy zakupie ziemi powstał Komitet, który przystąpił do ogrodzenia cmentarza. 26 września 1925 r. biskup Zdzitowiecki wydelegował ks. Franciszka Jelińskiego, dziekana bełchatowskiego, do poświęcenia tegoż cmentarza.

We wrześniu 1925 r. nastąpiła zmiana na stanowisku rektora kościoła filialnego i prefekta w Zelowie. Na miejsce ks. Józefa Gruszeckiego przyszedł ks. Jan Grodkiewicz[22].

28 października 1925 r. papież Pius XI bullą *Vixdum Poloniae unitas* dokonał reorganizacji Kościoła katolickiego w Polsce. Na mocy tej bulli do diecezji łódzkiej przyłączono kilkadziesiąt parafii z diecezji włocławskiej, a odłączono dekanat kłodawski. Wśród parafii przyłączonych do diecezji łódzkiej była parafia Łobudzice wraz z kościołem filialnym w Zelowie[23].

Wkrótce, 29 grudnia 1925 r., po przyłączeniu parafii Łobudzice wraz z Zelowem do diecezji łódzkiej, mieszkańcy Zelowa ze swoim proboszczem z parafii Łobudzice zwrócili się z prośbą do biskupa ordynariusza diecezji łódzkiej Wincentego Tymienieckiego z prośbą o utworzenie parafii w Zelowie. W kilka dni później biskup Tymieniecki napisał do Ministerstwa Wyznań i Oświecenia Pu-

[20] Tamże, k. 18.
[21] Tamże, k. 19.
[22] K. Ciosek, dz. cyt., s. 18.
[23] *Diecezja łódzka…*, s. 34.

blicznego prośbę o przyznanie etatu proboszczowskiego dla Zelowa od 1 kwietnia 1926 r. Informował ministerstwo, że tego dnia zamierza erygować tam parafię. Odpowiedź na pismo Biskupa przyszła dopiero 11 sierpnia 1926 r. Powiadomiono, że w obecnej chwili ministerstwo nie może przyznać etatu proboszczowskiego dla Zelowa, ale dołoży wszelkich starań, aby to nastąpiło[24]. Przyznano go od 1 kwietnia 1927 r.[25]

Zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, aby biskup ordynariusz mógł erygować nową parafię musiał najpierw wysłuchać opinii Kapituły Katedralnej. Jej posiedzenie odbyło się 4 marca 1926 r., wówczas postawiony został wniosek o utworzenie nowej parafii w Zelowie. Wszyscy członkowie Kapituły poparli ten wniosek jednomyślnie.

9 sierpnia 1926 r. biskup Wincenty Tymieniecki erygował parafię w Zelowie. Nowo powstała parafia obejmowała osadę Zelów i wieś Mauryców, wyłączone z parafii w Łobudzicach, oraz wieś Czarny Las, wyłączony z parafii Buczek. Dekret erekcyjny został przesłany do nowo utworzonej parafii w Zelowie i dwóch parafii macierzystych – w Łobudzicach i Buczku. Nowa parafia została włączona do dekanatu bełchatowskiego[26].

Dekret Biskupa Łódzkiego powołujący do życia parafię w Zelowie nie rozwiązał ostatecznie granic nowo powstałej parafii. W pobliżu Zelowa było kilka wsi, które początkowo nie wyrażały woli przyłączenia do nowej parafii, prawdopodobnie obawiały się kosztów związanych z organizacją nowej parafii, budową kościoła i innych obiektów potrzebnych do normalnego funkcjonowania duszpasterstwa parafialnego. Z czasem jednak mieszkańcy wsi położonych bliżej Zelowa niż dotychczasowych kościołów parafialnych zaczęli zwracać się z prośbą do Biskupa Ordynariusza o przyłączenie ich do parafii w Zelowie. 30 kwietnia 1927 r. wieś Pożdżenice, Kolonia Pożdżenice i Wola Pożdżenicka zostały odłączone od parafii Wygiełzów i przyłączone do parafii Zelów[27]. Za tymi wymienionymi wyżej wsiami poszły następne. 14 marca 1930 r. mieszkańcy koloni Sromutka, zwanej Przydatkami, prosili Biskupa o oddzielenie ich od parafii Łobudzice i przyłączenie do Zelowa[28]. 6 marca 1931 r. Kuria wydała dekret o odłączeniu wsi Przydatki od parafii Łobudzice i przyłączenie jej do parafii zelowskiej[29]. W wyniku inkorporacji wyżej wymienionych wsi parafia w Zelowie znacznie powiększyła się i według opinii proboszcza ks. Jana Grodkiewicza na początku czerwca 1931 r. liczyła 2500 wiernych[30].

[24] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 34.
[25] Tamże, k. 37.
[26] Tamże, k. 46.
[27] Tamże, k. 58.
[28] Tamże, k. 100.
[29] Tamże, k. 108.
[30] Tamże, k. 111.

Nie był to koniec przyłączania okolicznych wsi do parafii Zelów. 28 sierpnia 1931 r. mieszkańcy wsi Ignacew i Weroniki prosili Biskupa Łódzkiego o odłączenie ich od parafii Wygiełzów i przyłączenie do parafii w Zelowie. 30 października 1931 r. został wydelegowany przez Kurię dziekan łaski, który miał pojechać do wymienionych wsi i zbadać uzasadnienie prośby. Dziekan z powodu choroby nie mógł pojechać osobiście, poprosił ks. Wiktora Bilskiego, proboszcza w Buczku, aby go w tej sprawie wyręczył[31]. Ten po zbadaniu sprawy 28 grudnia 1931 r. nadesłał opinię do Kurii. Według niego wieś Ignacew należy przyłączyć do Zelowa, natomiast wieś Weroniki pozostawić w parafii wygiełzowskiej[32]. Kuria przychyliła się do tej opinii, 3 grudnia 1932 r. wydany został dekret przyłączający wieś Ignacew do parafii w Zelowie.

W 1931 r. rozpoczęto budowę kościoła parafialnego w Zelowie. Projekt i plany nowego kościoła przygotował łódzki architekt Wiktor Gessler. Kierownikiem budowy był architekt z Łasku – Teodor Gałązka[33]. Pomimo trudności finansowych prace budowlane posuwały się. Przyczyniały się do tego ofiary zbierane od różnych osób i instytucji. Na ten cel Biskup Ordynariusz w 1932 r. ofiarował 50 tys. cegieł[34] .

4 listopada 1933 r. biskup Kazimierz Tomczak poświęcił kościół w Zelowie w surowym stanie. Do całkowitego ukończenia prac pozostało całe wyposażenie, co wiązało się z wieloma jeszcze nakładami finansowymi. Proboszcz Jan Grodkiewicz, który borykał się z budową, czuł się zmęczony problemami z nią związanymi, dlatego po poświęceniu zamierzał odejść z Zelowa. 28 lutego 1934 r. zrobił zestawienie kosztów związanych z budową. Koszty budowy zelowskiego kościoła do tego czasu wynosiły 58 tys. zł, w tym było 5900 zł długu u różnych wierzycieli za materiały budowlane[35]. Proboszcz uważał, że dług ten będzie można spłacić w ciągu jednego roku, Komitet budowy działa bowiem sprawnie, a ofiary z dobrowolnego opodatkowania wpływają regularnie. Prosił władzę duchowną, aby mógł otrzymać probostwo w Parznie[36]. Prośba ta została pozytywnie rozpatrzona i 1 kwietnia 1934 r. Biskup Ordynariusz zamianował go proboszczem w Parznie. Po nim parafię w Zelowie objął ks. Kazimierz Rusin[37], dotychczasowy proboszcz w Woli Wiązowej[38].

[31] Tamże, k. 124.
[32] Tamże, k. 125v.
[33] G. Gogol, dz. cyt., s. 51.
[34] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 128.
[35] Tamże, k. 135. Parafia w Zelowie miała następujących wierzycieli: Proboszcz z Łasku – 1900 zł – za drewno, pan Walf z Zelowa – 1600 zł – za blachę i papę, pan Kosik z Zelowa – 2200 zł – za cegłę, Spółdzielnia „Rolnik” z Łasku – 600 zł – za cement, pan Przedborowski z Zelowa – 600 zł – za drewno.
[36] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205 , k. 134.
[37] K. Ciosek, dz. cyt., s. 30.
[38] *Elenchus cleri saecularis ac regularis dioecesis Lodzensis pro anno domini 1928*, s. 56.

Wkrótce po objęciu przez niego parafii przybyła delegacja ze wsi Weronika, z parafii w Wygiełzowie z prośbą o przyłączenie tej wsi do parafii w Zelowie. Powodem powtórnej prośby jej mieszkańców była mniejsza odległość wspomnianej wsi do Zelowa niż do Wygiełzowa. 9 lipca tegoż roku ks. Rusin przedstawił tę prośbę w Kurii[39], a już 14 lipca Kuria wydała dekret o przyłączeniu wsi Weroniki do parafii w Zelowie[40]. Przyłączenie nowych wiosek, a także przyrost naturalny spowodowały, że liczba katolików w parafii stale wzrastała i w 1935 r. było ich 2800. Stanowili najliczniejszą grupę wyznaniową społeczności zelowskiej[41].

Od 24 do 26 maja 1935 r. odbywała się kanoniczna wizytacja parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Zelowie. Przeprowadził ją biskup Kazimierz Tomczak. Według opinii Biskupa w ostatnim czasie wiele się w parafii zmieniło. Olbrzymim staraniem parafian i pracujących wśród nich duszpasterzy: ks. Jana Grodkiewicza i Kazimierza Rusina został wybudowany duży kościół, jeszcze bez wieży. Proboszcz spłacił w ciągu roku ciążące na parafii długi w wysokości 8 tys. zł. Oprócz tego dawną kaplicę przerobiono na dom katolicki. Sprawozdanie z tej wizytacji świadczy także o dużej aktywności ks. Rusina przy wyposażaniu kościoła w najbardziej potrzebne przedmioty. Zakupiono do nowego kościoła dwa konfesjonały, kilka ławek i figurę Chrystusa Zmartwychwstałego. Oprócz tego został założony przy plebanii sad owocowy[42].

W 1935 r. wysiłki parafian i proboszcza skupiły się na budowie wieży. W tej inwestycji pomógł także biskup łódzki. 14 kwietnia 1935 r. proboszcz zelowski w imieniu Komitetu budowy i całej społeczności parafialnej dziękował biskupowi W. Tymienieckiemu za złożoną ofiarę na budowę wieży[43]. Oprócz kościoła materialnego w Zelowie rozwijał się Kościół duchowy, wzrastała liczba wiernych, powstawały nowe organizacje religijne. W 1935 r. w parafii Zelów istniało Bractwo Różańcowe, Akcja Katolicka i Krucjata Eucharystyczna[44].

13 czerwca 1937 r. nastąpiła zmiana proboszcza w Zelowie, ks. Kazimierz Rusin przeszedł na probostwo w Bełdowie[45], a na jego miejsce przyszedł ks. Zygmunt Zych, dotychczasowy wikariusz w parafii św. Mateusza w Pabianicach[46]. Nowy proboszcz objął parafię z niewielkim długiem wynoszącym nieco ponad 1000 zł[47].

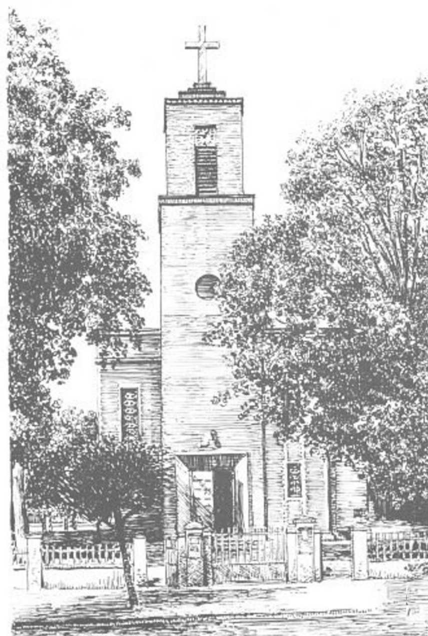
Ksiądz Zych z zapałem przystąpił do pracy w parafii, troszczył się o rozwój życia religijnego. Na początku swej pracy w Zelowie poczynił starania o erygo-

[39] AAŁ, AKDł, ApZ, sygn. 205, k. 136.
[40] Tamże, k. 137.
[41] Tamże, k. 160.
[42] Tamże, k. 158.
[43] Tamże, k. 161.
[44] Tamże, k. 160.
[45] *Spis duchowieństwa i parafii diecezji łódzkiej*, 1838, s. 59.
[46] *Spis duchowieństwa i parafii diecezji łódzkiej*, 1936, s. 96.
[47] AAŁ, AKDŁ, ApZ, sygn. 205, k. 184.

wanie Trzeciego Zakonu św. Franciszka. W wyniku tych starań już 23 października 1937 r. otrzymał pozwolenie Biskupa Łódzkiego na założenie tego Zakonu[48]. Wiele wysiłku włożył też w należyte wyposażenie kościoła parafialnego.

29 kwietnia 1938 r. proboszcz zelowski przesłał swojemu ordynariuszowi dwa projekty ołtarza głównego. W opinii Biskupa Łódzkiego projekt drugi był lepszy, należało jednak przerobić w nim boczne skrzydła[49]. Zarówno prace wykończeniowe kościoła, jak praca duszpasterska w Zelowie została brutalnie przerwana przez wybuch II wojny światowej. Pracujący tam duszpasterze zostali aresztowani, a kościół parafialny zamieniony na magazyn zbożowy[50].

ks. Stanisław Grad

[48] Tamże, k. 186.
[49] Tamże, k. 197.
[50] K. Ciosek, dz. cyt., s. 37.

Spis treści

Błogosławieństwo Ojca Świętego

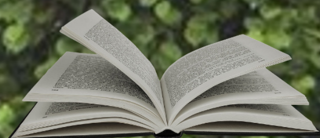
Przedmowa Księdza Arcybiskupa Łódzkiego 7
Słowo Księdza Proboszcza 9
Powstanie Parafii i jej rozwój 12
Zakończenie 66
Proboszczowie Parafii 80
Wikariusze Parafii 82
Bibliografia 86
Przypisy 87
Ks Stanisław Grad - powstanie i rozwój parafii w Zelowie 88

2 080000 641524